

फालेलुङ गाउँपालिकाको उद्यमशीलता विकास
कार्यक्रम सञ्चालन निर्देशिका, २०७८

फालेलुङ गाउँपालिका

स्थानीय राजपत्र

खण्ड: (२)

संख्या: (१)

मिति: २०७८।०३।०७

भाग-२

फालेलुङ गाउँकार्यपालिका

विषय सूची

परिच्छेद -१	: प्रारम्भिक
परिच्छेद -२	: कार्यक्रम कार्यान्वयन र लक्षित समूह
परिच्छेद -३	: कर्मचारी व्यवस्थापन र पूर्व तयारी
परिच्छेद -४	: उद्यम विकास समिति र अनुगमन समिति सम्बन्धि व्यवस्था
परिच्छेद -५	: नयाँ लघु उद्यमी श्रृजना नीति तथा प्रकृया
परिच्छेद -६	: लघु उद्यमको स्तरोन्ति सम्बन्धी व्यवस्था
परिच्छेद -७	: साझा सुविधा केन्द्र स्थापना र सञ्चालन
परिच्छेद -८	: विविध

अनुसूचीहरू:-

अनुसूची -१	: कार्यक्रम संयोजकको कार्य विवरण
अनुसूची -२	: उद्यम विकास सहजकर्ताको कार्य विवरण
अनुसूची -३	: कार्यक्रम कार्ययोजनाको ढाँचा
अनुसूची -४	: लघु उद्यम विकास (मेड) मोडेल
अनुसूची -५	: घर परिवार सर्वेक्षण फारामहरू (फाराम ए, बी र सी)
अनुसूची -६	: बजार प्रविधि, श्रोत, वातावरण सम्बन्धी विश्लेषण फारामहरू
अनुसूची -७	: स्तरोन्ति सहयोगको लागि आवश्यकता पहिचान फाराम
अनुसूची -८	: सीप विकास तालिम प्राप्त प्रशिक्षार्थीहरूलाई उपयुक्त प्रविधि कार्यक्रम अन्तर्गत हस्तान्तरण गरिने मेसिन औजारको शर्तनामा
अनुसूची -९	: अनुगमन फाराम (मासिक/चौमासिक/अर्धवार्षिक/वार्षिक)
अनुसूची -१०	: नियमित प्रगति प्रतिवेदनको ढाँचा

फालेलुङ गाउँपालिकाको उद्यमशीलता विकास कार्यक्रम

सञ्चालन निर्देशिका, २०७८

प्रस्तावना :

सामाजिक तथा आर्थिक रूपमा उत्पीडनमा परेका समुदाय जस्तै: दलित, महिला, जनजाति, किसान, मजदुर, लोपोन्मुख जाति, आर्थिक हिसाबले विपन्न, गरीबीको रेखामुनिका समुदाय र बेरोजगार व्यक्तिहरूलाई स्थानीय स्तरमा उपलब्ध श्रोत साधन र सिपमा आधारित उद्यमको माध्यमबाट रोजगारी श्रृजना गर्न, निर्वाहमुखी परम्परागत कृषिलाई व्यवसायिक कृषिमा रूपान्तरण गर्न, व्यवसायिक पशुपंक्षी पालनको विकास र प्रवर्द्धन गर्न, पर्यटन व्यवसायको विकास र प्रवर्द्धन गर्न, वन पैदावारमा आधारित उद्यम व्यवसाय लगायतका अन्य विभिन्न क्षेत्रको उद्यम व्यवसायमा आकर्षित गरी उनीहरूको आर्थिक समृद्धि गर्न आवश्यक भएकोले, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को परिच्छेद -१५ दफा १०२ को उपदफा (२) अनुसार यस फालेलुङ गाउँपालिकाले 'फालेलुङ गाउँपालिकाको उद्यमशीलता विकास कार्यक्रम सञ्चालन निर्देशिका, २०७८' जारी गरेको छ ।

परिच्छेद -१

प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:

- (क) यो निर्देशिकाको नाम "फालेलुङ गाउँपालिकाको उद्यमशीलता विकास कार्यक्रम सञ्चालन निर्देशिका, २०७८" रहेको छ ।
- (ख) यो निर्देशिका तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२. परिभाषा: विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा,-

- (क) "अनुगमन समिति" भन्नाले स्थानीय तहले योजनाहरूको अनुगमन गर्नको लागि गठन गरेको अनुगमन समिति सम्झनु पर्छ ।
- (ख) "उद्यम विकास समिति" भन्नाले दफा १३ बमोजिम गठित उद्यम विकास समिति सम्झनु पर्छ ।
- (ग) "उद्यमशीलता विकास तालिम वा व्यवसाय शुरु तथा सुधार तालिम" भन्नाले व्यवसाय स्थापना तथा सञ्चालनको लागि आवश्यक उत्प्रेरणा तथा व्यवसायिक ज्ञान प्रदान गर्ने उद्देश्यले प्रदान गरिने तालिम सम्झनु पर्छ ।

- (घ) "उद्यमी" भन्नाले नाफा कमाउने उद्देश्यले प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता गरी उद्योग व्यवसाय सञ्चालन गर्ने व्यक्ति वा समूह सम्झनु पर्छ ।
- (ङ) "एडभान्स तालिम" भन्नाले एक पटक सीप विकास तालिम लिई व्यवसाय सञ्चालन गरिरहेका उद्यमीलाई उनीहरूको स्तरोन्तिको लागि सोही विषयमा दिइने पुनर्ताजगी तथा उच्च स्तरको तालिम सम्झनु पर्छ र सो शब्दले आधारभूत सीप प्राप्त उद्यमीलाई दिइने थप तालिमलाई समेत जनाउँछ।
- (च) "कार्यक्रम वा यस कार्यक्रम" भन्नाले फालेलुङ गाउँपालिकाको उद्यमशीलता विकास कार्यक्रम सम्झनु पर्छ ।
- (छ) "कार्यक्रम संयोजक" भन्नाले दफा ५ बमोजिम कार्यक्रमको समग्र व्यवस्थापन र संयोजन गर्न छनौट भएको कार्यक्रम संयोजकलाई सम्झनु पर्छ ।
- (ज) "कार्यपालिका" भन्नाले फालेलुङ गाउँपालिकाको कार्यपालिका सम्झनु पर्छ ।
- (झ) "कार्यालय" भन्नाले फालेलुङ गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय सम्झनु पर्छ ।
- (ञ) "गरीब" भन्नाले नेपाल सरकारले समय-समयमा तोकेको राष्ट्रिय वा क्षेत्रगत गरीबीको रेखामुनि रहेका व्यक्ति वा परिवार सम्झनु पर्छ र सो शब्दले नेपाल सरकारले गरीबीको पहिचान खुल्ने गरी वितरण गरेको परिचयपत्र प्राप्त व्यक्ति वा परिवारको सदस्यलाई समेत जनाउँछ ।
- (ट) "गरीबीको रेखा" भन्नाले नेपाल सरकारले समय-समयमा तोकेको राष्ट्रिय गरीबीको रेखा सम्झनु पर्छ ।
- (ठ) "जेसीएमआईएस" भन्नाले कार्यक्रमको लागि प्रयोग गरिएको लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशी व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (Gender and Social Inclusion Management Information System अंग्रेजी छोटो रूप GESI-MIS सम्झनु पर्छ र सो शब्दले स्थानीय तहले व्यवस्थापन गर्ने एकीकृत पोर्टल वा अन्य यस्तै प्रकृतिको सूचना व्यवस्थापन प्रणालीलाई समेत जनाउँछ ।
- (ड) "प्रविधि हस्तान्तरण" भन्नाले व्यवसाय सञ्चालन, विस्तार तथा स्तरोन्ति गर्नको लागि आवश्यक पर्ने उपकरण वा मेसिन उपलब्ध गराउने कार्य सम्झनु पर्छ र सो शब्दले त्यस्तो मेसिन उपकरण खरिद गर्नको लागि लागत साझेदारीमा सहयोग गर्ने कार्यलाई समेत जनाउँछ ।
- (ढ) "बजारीकरण" भन्नाले लघु उद्यमीले उत्पादन गरेका वस्तुहरूको मूल्य निर्धारण, प्रवर्द्धन तथा वितरण प्रणालीसँग सम्बन्धित उपभोक्ता केन्द्रित कृयाकलाप सम्झनु पर्छ ।

- (ण) "लघु उद्यम" भन्नाले औद्योगिक व्यवसाय ऐन, २०७६ को दफा १७ को उपदफा (१) को खण्ड (क) बमोजिमको लघु उद्यम सम्झनु पर्छ ।
- (त) "लघु उद्यम विकास (मेड) मोडेल" भन्नाले मागमा आधारित उद्यम विकासको लागि सामाजिक परिचालन, उद्यमशीलता विकास तालिम, सीप विकास तालिम, वित्तीय सेवामा पहुँच, प्रविधिमा पहुँच, बजारीकरण र व्यवसायिक परामर्श सेवा समेतको एकीकृत सेवा प्रदान गरी लघु उद्यमीको श्रृजना र स्तरोन्ति गर्ने पद्धति सम्झनु पर्छ ।
- (थ) "शाखा" भन्नाले कार्यालय अन्तर्गतको उद्योग हेर्ने गरी तोकिएको शाखा, उपशाखा वा इकाई सम्झनु पर्छ।
- (द) "सहजकर्ता" भन्नाले लघु उद्यमको स्थापना, विकास तथा प्रवर्द्धन गर्नका लागि दफा ७ बमोजिम छनौट भएका उद्यम विकास सहजकर्ता (Enterprise Development Facilitator- EDF) सम्झनु पर्छ र सो शब्दले उद्यम विकास सहयोगीलाई समेत जनाउँछ ।
- (ध) "साझा सुविधा केन्द्र (उद्यम घर)" भन्नाले दफा २८ बमोजिम स्थापना भएको साझा सुविधा केन्द्र (उद्यम घर) सम्झनु पर्छ ।
- (न) "सीप विकास तालिम" भन्नाले व्यवसाय स्थापना, विकास तथा प्रवर्द्धनका लागि आवश्यक पर्ने प्राविधिक सीपमूलक तालिम सम्झनु पर्छ।
- (प) "स्तरोन्नति" भन्नाले उत्पादन, गुणस्तर, प्याकेजिङ्ग, पूंजी, मुनाफा, रोजगार जस्ता पक्षमा उद्यममा देखिने सकारात्मक परिवर्तन सम्झनु पर्छ ।
- (फ) "स्थानीय तह वा पालिका " भन्नाले यस फालेलुङ गाउँपालिका सम्झनु पर्छ ।

परिच्छेद -२

कार्यक्रम कार्यान्वयन र लक्षित समूह

३. कार्यक्रमको कार्यान्वयन: यस निर्देशिका बमोजिम कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने सम्पूर्ण जिम्मेवारी यस फालेलुङ गाउँपालिकाको हुनेछ ।
४. लक्षित समूह: यस कार्यक्रमले उद्यम व्यवसाय नगरेका व्यक्तिहरूलाई नयाँ उद्यमी बनाउनेछ र उद्यम सञ्चालन गरिरहेका उद्यमीलाई पनि थप सहयोग गरी उद्यमको स्तरोन्ति गराउन सहयोग गर्नेछ । जसको लागि निम्न बमोजिमको लक्षित समूह हुनेछन् ।
- (१) नयाँ उद्यमी श्रृजनाको लागि लक्षित समूह:-

- (क) यस गाउँपालिका क्षेत्रभित्र बसोबास गर्ने गरीबीको रेखामुनि रहेका उद्यमी बन्न ईच्छुक व्यक्ति ।
- (ख) वैदेशिक रोजगारीबाट फर्किएका वा स्वदेशमा रोजगारी गुमाएका बेरोजगार युवाहरु ।
- (ग) विगतमा लघु उद्यम स्थापनाको लागि गरिएको सहयोग मध्ये विभिन्न कारणले उद्यम श्रृजना सम्बन्धि आंशिक सहयोग मात्र प्राप्त गरेका र उद्यम सञ्चालन गरिनसकेका तर थप सहयोग र उत्प्रेरणा प्राप्त भएमा उद्यम व्यवसाय सञ्चालन गर्ने सम्भावित लघु उद्यमी ।
- (घ) गाउँपालिका स्तरमा रहेका विभिन्न कृषि समूह वा सहकारीमा आवद्ध भएका, निर्वाहमुखी कृषि वा पशुपालन गरिरहेका र उद्यमी बन्ने चाहना राख्ने ईच्छुक सदस्यहरु ।

(२) स्तरोन्तिको लागि लक्षित समूह:-

- (क) यस गाउँपालिकाको आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोगमा र मेड्युपा कार्यक्रम अन्तर्गत विगत ३ आर्थिक वर्षभित्र श्रृजना भई आफ्नो उद्यम व्यवसाय सञ्चालन गरिरहेका र स्तरोन्तिको आवश्यकता भएका उद्यमी ।
  - (ख) विभिन्न सरकारी तथा गैर-सरकारी संघ-संस्थाको आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोगमा श्रृजना भई उद्यम व्यवसाय सञ्चालन गरिरहेका र स्तरोन्तिको आवश्यक भएका उद्यमी ।
  - (ग) स्वस्फूर्त रुपमा उद्यम स्थापना गरी यस पालिकामा दर्ता भएका र आफ्नो उद्यमलाई स्तरोन्ति गर्न चाहने उद्यमी ।
  - (घ) व्यावसायिक उद्यमी बन्न चाहने कृषि समूह अन्तर्गतका कृषक र सहकारी सदस्य ।
- (३) दफा ४ को उपदफा (१) र उपदफा (२) बमोजिमका नयाँ उद्यमी श्रृजना वा स्तरोन्तिको लागि उद्यमी छनौट गर्दा कम्तीमा सत्तरी प्रतिशत महिला र कम्तीमा साठी प्रतिशत (१६-४० वर्षसम्मको) युवा समावेश हुने गरी छनौट गरिनेछ । स्तरोन्तिको सहयोग प्राप्तिका लागि दर्ता भएका उद्यमीलाई मात्र स्तरोन्नति सहयोग प्रदान गरिनेछ ।**

परिच्छेद -३

कर्मचारी व्यवस्थापन र पूर्व तयारी

- ५. कार्यक्रमको संयोजक छनौट:** (१) कार्यक्रमको समग्र संयोजन र प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि स्थानीय तहले एक जना योग्यता पुगेको व्यक्तिलाई कार्यक्रम संयोजकको रूपमा करारमा नियुक्त गर्न सक्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम नियुक्त भएको कार्यक्रम संयोजकले स्थानीय तहमा उद्यम र उद्यमशीलताको विकासको लागि अन्य निकायबाट सञ्चालित कार्यक्रमको समेत समन्वयको भूमिका निर्वाह गर्नु पर्नेछ ।
- (३) कार्यक्रम संयोजकको कार्य विवरण अनुसूची -१ मा उल्लेख भए बमोजिम हुनेछ ।
- (४) यस दफा बमोजिम छनौट भएको कार्यक्रम संयोजकसँग कार्यालयले कार्यक्रम सञ्चालन सम्बन्धमा आवश्यक करार सम्झौता गर्नेछ ।
- (५) कार्यालयले उपदफा (४) बमोजिम करार सम्झौता गर्दा कार्यसम्पादन नतिजामा आधारित हुने गरी गर्नु पर्नेछ ।
- (६) यस निर्देशिकामा अन्यत्र जनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि गाउँपालिकाको अनुगमन समितिले अनुगमन गर्दा कार्ययोजना अनुरूप कार्य सञ्चालन नभएको पाइएमा उद्यम विकास समितिको निर्णय बमोजिम कार्यालयले सम्बन्धित कार्यक्रम संयोजकसँग गरिएको सम्झौता भङ्ग गर्न सक्नेछ । तर त्यसरी सम्झौता भङ्ग गर्नु अघि सम्बन्धित व्यक्तिलाई सफाईको मुनासिब मौका दिनु पर्नेछ ।
- (७) उपदफा (६) बमोजिम कार्यक्रम संयोजकसँग गरिएको सम्झौता भङ्ग भएमा उपदफा (१) बमोजिम छनौट गर्दा योग्यताक्रमको दोस्रो क्रममा रहेको कार्यक्रम संयोजकको उमेदवारसँग सम्झौता गरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्नु पर्नेछ ।

- ६. कार्यक्रम संयोजकको योग्यता:** (१) दफा ५ बमोजिम कार्यक्रम संयोजक नियुक्त गर्दा मान्यता प्राप्त विश्वविद्यालयबाट समाजशास्त्र, राजनीतिशास्त्र, अर्थशास्त्र वा अन्य कुनै पनि विषयमा स्नाकोत्तर उत्तीर्ण गरी कम्तिमा पाँच वर्ष लघु उद्यम विकास, आयआर्जन वृद्धि वा सामाजिक परिचालन सम्बन्धि काम गरेको वा
- (२) मान्यताप्राप्त विश्वविद्यालयबाट समाजशास्त्र, राजनीतिशास्त्र, अर्थशास्त्र वा अन्य कुनै विषयमा स्नातक तह उत्तीर्ण गरी कम्तिमा आठ वर्ष लघु उद्यम विकास, आयआर्जन वृद्धि वा सामाजिक परिचालन सम्बन्धि काम गरेको वा
- (३) मान्यता प्राप्त विश्वविद्यालयबाट समाजशास्त्र, राजनीतिशास्त्र, अर्थशास्त्र वा अन्य कुनै पनि विषयमा स्नातक तह उत्तीर्ण गर्नुको साथै लघु उद्यम सिप विकास तालीम सि.टि.ई.भि.टि. (CTEVT) बाट कम्तिमा तह दुई वा तह तीन पास गरेको वा प्राविधिक एस.एल.सि. उत्तीर्ण गरेको वा उद्यमशीलता सम्बन्धि डिप्लोमा कोर्स गरेको र

तीन वर्ष लघु उद्यम विकास, आयआर्जन वृद्धि वा सामाजिक परिचालन सम्बन्धि काम गरेको हुनु पर्नेछ ।

७. उद्यम विकास सहजकर्ताको छनौट: (१) स्थानीय तहले कार्यक्रम सञ्चालनको लागि दफा

८ बमोजिमको योग्यता पुगेका व्यक्तिहरू मध्येबाट प्रतिस्पर्धाको आधारमा तालिम प्राप्त उद्यम विकास सहजकर्ता छनौट गर्नु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम सहजकर्ता छनौट गर्दा देहाय बमोजिमको सङ्ख्यामा गर्नु पर्नेछ:-

(क) नयाँ लघु उद्यमी श्रृजना र स्तरोन्तिको गरी जम्मा लक्ष्य वार्षिक सत्तरी जना सम्मको लागि कम्तिमा एक जना,

(ख) नयाँ लघु उद्यमी श्रृजना र स्तरोन्तिको गरी जम्मा लक्ष्य वार्षिक सत्तरी जनाभन्दा बढी र एक सय चालिस जनासम्मको लागि कम्तिमा दुई जना,

(ग) नयाँ लघु उद्यमी श्रृजना र स्तरोन्तिको गरी जम्मा लक्ष्य वार्षिक एक सय सत्तरी जनाभन्दा बढी भएमा प्रति सत्तरी जनाको लागि कम्तीमा एक जनाका दरले हुने गरी

।

(३) सहजकर्ताको कार्य विवरण अनुसूची -२ मा उल्लेख भए बमोजिम हुनेछ ।

(४) यस दफा बमोजिम छनौट भएका सहजकर्तासँग कार्यालयले कार्यक्रम सञ्चालन सम्बन्धमा आवश्यक करार सम्झौता गर्नेछ ।

(५) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै सहजकर्ता पालिकामा कार्यरत भएमा निजलाई नै परिचालन गर्न सकिनेछ । यसरी परिचालन गरिने सहजकर्ताहरूले उद्यमशीलता सम्बन्धि तालिम प्राप्त नगरेको भएमा उक्त तालिमको व्यवस्था पालिकाले गर्नेछ ।

(६) कार्यालयले उपदफा (५) बमोजिम करार सम्झौता गर्दा कार्यसम्पादन नतिजामा आधारित हुने गरी गर्नु पर्नेछ ।

(७) यस निर्देशिकामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि गाउँपालिकाको अनुगमन समितिले कार्यक्रमको कार्यान्वयनको सम्बन्धमा अनुगमन गर्दा कार्ययोजना अनुरूप कार्य सञ्चालन नभएको पाइएमा उद्यम विकास समितिको निर्णय बमोजिम सम्बन्धित सहजकर्तासँग गरिएको सम्झौता भङ्ग गर्न सकिनेछ । तर त्यसरी सम्झौता भङ्ग गर्नु अघि सम्बन्धित सहजकर्तालाई सफाईको मुनासिव मौका दिइनेछ ।

(८) उपदफा (७) बमोजिम सहजकर्तासँग गरिएको सम्झौता भङ्ग भएमा कार्यान्वयन हुन बाकी कृयाकलाप सञ्चालन गर्नको लागि उपदफा (१) बमोजिम सहजकर्ता छनौट

गर्दा बैकल्पिक योग्यताक्रमको पहिलो क्रममा रहेको सहजकर्तासँग सम्झौता गरी कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

८. उद्यम विकास सहजकर्ताको योग्यता: सहजकर्ताको योग्यता देहाय बमोजिम हुनेछ:- (क)

- प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम परिषद् (सिटिइभिटी) बाट मान्यता प्राप्त उद्यम विकास सहजकर्ता सम्बन्धी डिप्लोमा कोर्ष उत्तीर्ण गरेको, वा
- (ख) प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम परिषद्बाट उद्यम विकास सहजकर्ता सीप परीक्षण तह २ वा ३ उत्तीर्ण गरेको वा
- (ग) प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम परिषद्बाट मान्यता प्राप्त उद्यम विकास सहजकर्ता सम्बन्धी प्राविधिक प्रवेशिका परीक्षा (टिएसएलसी) उत्तीर्ण गरेको ।

९. उद्यम विकास सहयोगी परिचालन गर्न सक्ने: (१) यस निर्देशिकामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा

लेखिएको भए तापनि दफा ८ अनुसारको योग्यता पुगेको कुनै सहजकर्ताको आवेदन नपरेमा देहायको योग्यता भएको व्यक्तिलाई कार्यालयले सेवा करारमा नियुक्त गरी उद्यम विकास सहयोगीको रूपमा परिचालन गरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सक्नेछ ।

- (क) प्रविणता प्रमाणपत्र तह वा सो सरह उत्तीर्ण गरेको र
- (ख) उद्यम तथा उद्यमशीलता विकास, आयआर्जन, सामाजिक परिचालन वा सीप विकासको क्षेत्रमा कम्तीमा दुई वर्षको अनभुव भएको,
- (२) उपदफा (१) बमोजिम करार सम्झौता गर्ने व्यक्तिलाई स्थानीय तहले नेपाल सरकारको मेड मोडेल अनुसारको उद्यमशीलता विकास सम्बन्धि तालिम (व्यवसाय शुरु तथा सुधार तालिम) दिने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।
- (३) उपदफा (१) बमोजिम करार सम्झौता गरिएको र उपदफा (२) बमोजिमको अभिमूखिकरण वा तालिम लिएका जनशक्तिले उद्यम विकास सहयोगीको रूपमा उद्यम विकास सहजकर्ताले गर्नु पर्ने भनि अनुसूची -२ मा उल्लेख भएको कार्य गर्नु पर्नेछ ।

१०. कर्मचारी छनौट गरिसक्नु पर्ने अवधि र सम्झौताको म्याद थप: (१) कार्यालयले

कार्यक्रम सन्चालन गर्ने प्रयोजनको लागि प्रथम चौमाषिक अवधिभित्र सम्भव भएसम्म छिटो आवश्यक कार्यक्रम संयोजक र उद्यम विकास सहजकर्ता छनौट गरिसक्नु पर्नेछ एक पटक छनौट भई काम गरिसकेका संयोजक र सहजकर्तालाई उनीहरूको कामको मूल्याङ्कनको आधारमा आगामी आर्थिक वर्षको लागि समेत सम्झौता थप गर्न सकिनेछ ।

(२) उपदफा (१) मा जे-जस्तो उल्लेख गरिएको भए तापनि कार्यक्रम संयोजक र सहजकर्ताको छनौट प्रकृया, नियुक्ति र म्याद थप गर्दा यस पालिकाको करार कर्मचारी नियुक्ति सम्बन्धि व्यवस्थामा नबाझिने गरी हुनेछ।

११. कर्मचारीको सेवा सुविधा सम्बन्धि व्यवस्था: कार्यक्रम संयोजक र उद्यम विकास सहजकर्ता वा उद्यम विकास सहयोगीहरुको सेवा सुविधाहरु यस गाउँपालिकाको कर्मचारी करारमा पदपूर्ति गर्ने नीति नियम र पद्धति बमोजिम हुनेछ।

१२. सम्पर्क व्यक्ति (फोकल पर्सन) तोक्नु पर्ने: प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले उद्योग हेर्ने महाशाखा/शाखा/इकाई प्रमुख वा सो शाखाको अन्य कर्मचारीलाई यो कार्यक्रम सञ्चालन गर्नको लागि सम्पूर्ण जिम्मेवार हुने गरी निजले पूरा गर्नुपर्ने जिम्मेवारीसहित सम्पर्क व्यक्ति (फोकल पर्सन) को रूपमा कामकाज गर्न तोक्ने छ।

१३. कार्ययोजना तयारी र तालिम सामाग्री व्यवस्थापन: (१) यस निर्देशिकामा बमोजिम कार्यक्रम सञ्चालनको लागि फोकल पर्सनको अग्रसरतामा शाखाले अनुसूची -३ मा उल्लेख भए बमोजिमको ढाँचामा कार्ययोजना तयार गरी प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको कार्ययोजना तयार गर्दा शाखाले गाउँपालिकाको योजना र आर्थिक प्रशासन हेर्ने फाँटसँग समेत समन्वय गर्नु पर्नेछ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम पेश हुन आएको कार्ययोजना मुनासिब देखिएमा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले उद्यम विकास समितिको समेत राय लिई स्वीकृत गरी कार्यान्वयनको लागि सम्बन्धित शाखामा पठाउनु पर्नेछ।

(४) स्थानीय तहले लघु उद्यम, आयआर्जन, रोजगारी श्रृजना, वर्ग समुदाय लक्षित कार्यक्रम, उद्यमशीलता विकास तथा सीप विकास तालिम शीर्षकमा छुट्याएको रकमबाट लघु उद्यम विकास (मेड) मोडेल अनुरूप उद्यमी श्रृजना र स्तरोन्ति गर्नको लागि कार्यक्रम तथा कार्ययोजना स्वीकृत गरी यसै कार्यविधि बमोजिम कार्यान्वयन गर्न सकिनेछ।

(५) व्यवसाय शुरु तथा सुधार (SIYB) तालिमको टुलकिटको दुई सेट ... .. महाशाखा/शाखा/इकाईले समयमा नै व्यवस्थापन गर्नु पर्नेछ।

परिच्छेद -४

उद्यम विकास समिति र अनुगमन समिति सम्बन्धी व्यवस्था

१४. उद्यम विकास समितिको गठन: (१) कार्यक्रम कार्यान्वयनलाई प्रभावकारी बनाउन यस स्थानीय तहमा देहाय बमोजिमको उद्यम विकास समिति रहनेछः-

- (क) संयोजक : गाउँ कार्यपालिकाको अध्यक्ष,
- (ख) सदस्य : गाउँ कार्यपालिकाको उपाध्यक्ष,
- (ग) सदस्य : गाउँ कार्यपालिकाको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत,
- (घ) सदस्य : संयोजकले तोकेको एक जना महिला वडा सदस्य,
- (ङ) सदस्य : संयोजक, आर्थिक तथा योजना सम्बन्धी विषय हेर्ने समिति,
- (च) सदस्य : स्थानीय तहमा भएका वित्तीय संस्था, सहकारी र लघु उद्यमी संजाल मध्येबाट संयोजकले तोकेको एक जना मनोनित महिला उद्यमी र
- (छ) सस्य-सचिव : उद्योग हेर्ने माहाशाखा/शाखा/इकाई प्रमुख वा फोकल पर्सन ।

- (२) उद्यम विकास समितिको बैठक संयोजकले तोकेको मिति, समय र स्थानमा आवश्यकता अनुसार कम्तीमा प्रत्येक दुई महिनामा एक पटक बस्नु पर्नेछ ।
- (३) उद्यम विकास समितिको सदस्य-सचिवले उद्यम विकास समितिको अध्यक्षसँग परामर्श गरी कार्यपालिकाको सदस्य, सम्बन्धित स्थानीय तहको सभाको सदस्य, विशेषज्ञ, विज्ञ, स्थानीय तहमा कार्यरत संघ-संस्थाको प्रतिनिधि वा कार्यालयको प्रतिनिधि वा अन्य पदाधिकारीलाई समितिको बैठकमा आमन्त्रण गर्न सक्नेछन् ।
- (४) उद्यम विकास समितिको बैठक सम्बन्धी खर्चको नर्मस गाउँपालिकाको नियमानुसार हुनेछ।

१५. उद्यम विकास समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार: यस निर्देशिकामा अन्यत्र उल्लेखित

काम, कर्तव्य र अधिकारको अतिरिक्त उद्यम विकास समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :-

- (क) यस कार्यक्रमको लागि योजना तर्जुमाको माध्यमबाट आवश्यक बजेट विनियोजन गरी गाउँ सभामा स्वीकृतिको लागि पेश गर्ने र स्वीकृति योजनालाई कार्यान्वयन गर्न सम्बन्धित शाखालाई निर्देशन दिने,

- (ख) उद्यम विकास कार्यक्रमलाई थप प्रभावकारी बनाउन घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय, जिल्ला समन्वय समिति र गाउँपालिकामा कार्यरत अन्य सरकारी वा गैर सरकारी संघ-संस्थासँग समन्वय गर्ने,
- (ग) यस कार्यक्रमको थप प्रभावकारिताको लागि सम्बन्धित शाखाको कर्मचारीहरूसँग बेला बेलामा समीक्षा गरी कुनै समस्या भए समाधानको लागि सहयोग गर्ने,
- (घ) कार्यक्रमलाई वितरणमुखी हुन नदिन र यसलाई नतिजामूलक बनाउनको लागि गाउँपालिकामा भएको आर्थिक श्रोत र जनशक्तिको आधारमा तपसिल बमोजिमको आधारहरूलाई ध्यान दिई एक आर्थिक वर्षको लागि कुनै निश्चित वडाहरू मात्र छनौट गरी काम गर्ने व्यवस्था मिलाउने,
- (अ) लक्षित समूहको उपस्थिति, बेरोजगारीको अवस्था र गरीबीको स्थिति,
- (आ) लघु उद्यमको लागि उपलब्ध हुने श्रोत, कच्चा पदार्थको अवस्था र संभाव्य उत्पादित वस्तु वा सेवाको बजारको सम्भाव्यता,
- (ई) लघु उद्यमीको लागि उपलब्ध हुने सम्भाव्य अवसरहरू,
- (ड) कार्यक्रमहरूको सार्वजनिक लेखापरीक्षण, सार्वजनिक सुनुवाई जस्ता कार्यक्रम आयोजना गरी जवाफदेहिता र पारदर्शिता सुनिश्चित गर्ने,
- (च) यस कार्यक्रमको सम्पूर्ण सूचनाहरू डाटाबेस सफ्टवेयर (GESI MIS System) मा प्रविष्ट गर्न निर्देशन दिनुको साथै प्रविष्ट भए नभएको सुनिश्चित गर्ने,
- (छ) कार्यक्रम कार्यान्वयनको क्रममा आइपर्ने बाधा अड्चन फुकाउने ।

- १६. कार्यक्रमको अनुगमन र प्रगति प्रतिवेदन:** (१) सम्बन्धित स्थानीय तहमा विभिन्न योजनाहरूको अनुगमन गर्नको लागि गठन भएको अनुगमन समितिले नै अनुसूची -९ को अनुगमन फाराममा आधारित भई यस कार्यक्रमको अनुगमन गर्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) अनुसारको अनुगमन समितिको अलावा उद्यम विकास समिति, सम्बन्धित वडा प्रतिनिधि र शाखाको कर्मचारीहरूले नियमित अनुगमन गर्नेछन् ।
- (३) अनुगमन दुई तरीकाले गर्न सकिनेछ :-
- (क) अनुगमनकर्ता प्रत्यक्ष फिल्डमा गएर अनुगमन गर्ने ।
- (ख) कार्यालयमा सूचना व्यवस्थित गर्नको लागि व्यवस्था गरिएको जेसीएमआईएसको प्रयोग गरी अनुगमन गर्ने ।
- (४) गाउँपालिकाको उद्योग हेर्ने इकाईले कार्यक्रम संयोजक, उद्यम विकास सहजकर्ता र फोकल पर्सनको सहयोगमा अनुसूची -१० अनुसारको फाराममा नियमित प्रगति प्रतिवेदन उद्यम विकास समितिलाई पेश गर्नु पर्नेछ।

परिच्छेद -५

नयाँ लघु उद्यमी श्रृजना नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन प्रकृया

१७. नयाँ लघु उद्यमी श्रृजनाको लागि एकीकृत सेवाको नीति: गरीब र पछाडि परेको वर्गलाई उद्यमी बनाउन कुनै एक वा दुई वटा सेवा दिएर मात्र नपुग्ने भएकोले एउटै व्यक्तिलाई एकीकृत सेवा दिनु पर्ने हुन्छ। त्यसैले अनुसूची -४ मा उल्लेख भए बमोजिमको लघु उद्यम विकास मोडेल (मेड मोडेल) अनुरूप (i) सामाजिक परिचालन, (ii) उद्यमशीलता विकास तालिम, (iii) सीप विकास तालिम, (iv) वित्तीय सेवामा पहुँच, (v) प्रविधिमा पहुँच, (vi) बजारीकरणमा सहयोग तथा व्यावसायिक परामर्श जस्ता ६ वटा सेवाहरूलाई एकीकृत रूपमा प्रदान गरिने नीति लिइनेछ ।

१८. लघु उद्यम विकासको लागि सामाजिक परिचालन गरिने (नयाँ उद्यमी श्रृजनाको पहिलो चरण)

: नयाँ उद्यमी श्रृजनाको लागि वातावरण श्रृजना गर्न सबैभन्दा पहिला सामाजिक परिचालनसँग सम्बन्धित निम्न अनुसारको कृयाकलापहरू सञ्चालन गरिने छ।

(१) सहभागितात्मक ग्रामीण लेखाजोखा (PRA): कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सोचेको स्थानमा के-कस्तो श्रोत साधनहरू छ, त्यस समुदायको कुन कुन कामको लागि कुन कुन स्थानमा गतिशिलता हुन्छ, सबैभन्दा गरीब, मध्यम र आर्थिक अवस्था सम्पन्न भएको घर परिवार कुन हो, उद्यम सञ्चालनको लागि कुन कुन मौषम उपयुक्त हुन्छ ईत्यादि सूचना संकलनको लागि सहभागितात्मक ग्रामीण लेखाजोखा सञ्चालन गरिने छ । त्यसको लागि तलका विधिहरू अपनाइने छ।

(क) सामाजिक नक्शा (Social Map)

(ख) श्रोत नक्शा (Resource Map)

(ग) सम्पन्नता स्तरीकरण (Well-being Ranking)

(घ) मौसमी पात्रो (Seasonal Calender)

(ङ) गतिशिल नक्शा (Mobility Map)

(च) रोटी चित्र वा भेन डायग्राम (Circle/Venn Diagram)

(२) घरधुरी सर्वेक्षण:

नयाँ उद्यमी श्रृजना गर्ने क्रममा घर परिवारहरूको वार्षिक प्रतिव्यक्ति आय निकाली गरीबीको रेखामुनिको व्यक्तिलाई उद्यमी बनाउन पहिलो प्राथमिकता दिइने छ, त्यसपछि क्रमशः मध्यम आय भएको र अन्य व्यक्तिहरूलाई अवसर दिइने छ । उनीहरूको हालको ईच्छा के छ, उनीहरूसँग के कस्ता सीप तथा अनुभव छन् भन्ने कुराको जानकारी लिइने छ । त्यसको लागि अनुसूची -५ को फारामहरू जस्तै: फाराम ए, फारम बी र फाराम सी भरी विश्लेषण गरिने छ।

(३) लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशिकरण पक्षको अध्ययन: यस कार्यक्रममा ७० प्रतिशत महिलालाई उद्यमी बनाइने छ । सम्बन्धित वडाको जनसंख्याको तथ्याङ्कको आधारमा सबै जात जाति र भाषा भाषीले समान अवसर पाउन भन्ने कुरामा सजगता अपनाइने छ । युवा वर्गलाई विशेष प्राथमिकता दिइने छ ।

(४) बजार, प्रविधि, श्रोत र वातावरणीय सम्भाव्यता अध्ययन:

अनुसूची -६ अनुसारको फाराम प्रयोग गरी बजारको अवस्था, प्रविधि र वातावरणीय अनुकूलता सम्बन्धि अध्ययन गरिने छ । यी पक्षको सम्भाव्यताको अध्ययनबिना शुरु गरिएको उद्यम व्यवसाय सफल हुन नसक्ने भएकोले कार्यक्रम शुरु गर्नुभन्दा पहिला कार्यक्रम सञ्चालन गर्न छनौट गरिएको स्थानमा के कस्ता र कति परिणाममा स्थानीय श्रोतहरू उपलब्ध हुन सक्दछन, उक्त श्रोतको प्रयोग गरी के कस्ता र कति उद्यम सञ्चालन गर्न सकिन्छ, उत्पादित वस्तुको बजार के कस्तो छ भनि स्थानीय श्रोत तथा बजारको सम्भाव्यता अध्ययन गरिने छ ।

(५) समूह गठन:

माथि उपदफा (२) बमोजिम फाराम ए, फाराम बी र फाराम सी को माध्यमबाट सम्भाव्य उद्यमी पहिचान गरिसकेपछि उनीहरूलाई समूहमा आवद्ध गरिनेछ र कार्यक्रमको उद्देश्य, समूहको आवश्यकता तथा महत्वको बारेमा अभिमुखीकरण गरिने छ । यसरी गठन हुने समूहमा न्यूनतम ५ जना सदस्य हुनु पर्नेछ । यसरी गठन भएको समूहहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्दै विस्तारै सहकारीमा रुपान्तरण गरिने वा नजिकको सहकारीमा सदस्यता प्राप्तिको लागि पहल गरिने छ ।

(६) बचत संकलन तथा परिचालन:

उपदफा (५) अनुसार गठन भएका समूहहरूको नियमित बैठक बस्ने र समूहले निर्णय गरी कुनै निश्चित दरमा रकम बचत जम्मा गर्ने व्यवस्थाको सहजिकरण गरिने छ र उक्त रकम उद्यम विकासको क्षेत्रमा लगानी गर्न उत्प्रेरित गरिनेछ ।

१९. उद्यमशीलता विकास तालिम सञ्चालन गर्ने (नयाँ उद्यमी श्रृजनाको दोश्रो चरण): (१)

- सामाजिक परिचालनको माध्यमबाट छनौट भएका सम्भाव्य लघु उद्यमीको समूहलाई व्यवसाय सञ्चालन गर्ने व्यावसायिक सीप र ज्ञान दिई आत्मबल बढाउनको लागि उद्यम विकास सहजकर्ता मार्फत् सात दिनको व्यवसाय शुरु तथा सुधार तालिम (Start and Improve Your Business- SIYB) वा उद्यमशीलता विकास तालिम (Entrepreneurship Development Training) र एक दिनको लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण तालिम दिनु पर्नेछ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम दिइने व्यवसाय शुरु तथा सुधार तालिम प्याकेजमा नयाँ उद्यमीको लागि व्यवसाय सचेतना तालिम (Training of Potential Entrepreneurs) र व्यवसाय शुरु तालिम (Training of Starting Entrepreneurs) गरी दुई वटा मोड्युल हुने छन्। यी दुई मोड्युलको तालिममा पहिलो मोड्युल सकेपछि एक वा २ दिनको अवधि अन्तराल राखी उद्यमीलाई आफ्नो उद्यम वा व्यवसाय छनौटको लागि सोचन समय दिइनेछ।
- (३) उपदफा (१) बमोजिमको तालिम सञ्चालनको क्रममा सहजकर्ताले शाखाका कर्मचारी, उद्यम विकास समितिको कम्तीमा एक जना पदाधिकारी तथा सम्बन्धित वडाको प्रतिनिधिसँग समन्वय गरी सम्भाव्य लघु उद्यमीले छनौट गर्न चाहेको उद्यमको छनौट गर्नु पर्नेछ।
- (४) उपदफा (३) बमोजिम सम्भाव्य लघु उद्यमीले छनौट गर्न चाहेको उद्यमको व्यावसायिक योजना बनाउन सहजकर्ताले सहजीकरण गर्नु पर्नेछ। व्यावसायिक योजनाबाट लाभदायक उद्यम देखिएमा त्यस्तो उद्यम सञ्चालन गर्न चाहने उद्यमीलाई सोसँग सम्बन्धित विषयमा दफा १८ बमोजिम सीप विकास तालिम दिनु पर्नेछ।

२०. प्राविधिक सीप विकास तालिम सञ्चालन (नयाँ लघु उद्यमी श्रृजनाको तेस्रो चरण):

- (१) कार्यालयले दफा १९ बमोजिम व्यवसाय शुरु र सुधार तालिम लिएका सहभागीहरू मध्येबाट व्यावसायिक योजना, छनौट भएको उद्यमको प्रकृति र आवश्यकताको आधारमा विभिन्न समूहमा आवद्ध गरी आवश्यकता अनुसारको छोटो (बढीमा १५ दिनसम्मको), मध्यम (१६ देखि ४५ दिनसम्मको) वा लामो (४५ दिनभन्दा लामो) अवधिको सीप विकास तालिम सञ्चालन गर्नु पर्नेछ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिमको तालिम उपलब्ध गराउँदा सकभर प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम परिषद् वा अन्य सरकारी तालिम प्रदायक संस्थाले तर्जुमा गरी स्वीकृत गरेको पाठ्यक्रमको आधारमा सीप विकास तालिम सञ्चालन गर्नु पर्नेछ। तालिम सञ्चालन गर्दा सम्बन्धित वडाको प्रतिनिधि, शाखाको कर्मचारी तथा सहभागी बीच तालिमको गुणस्तर र सहभागीको सिकाईको बारेमा तालिम अवधिभर कम्तीमा एक पटक अन्तर्क्रिया गराउनु पर्नेछ।

- (३) विषय विज्ञ र सक्षम प्रशिक्षकहरू परिचालन गरी तालिम सञ्चालन गर्नु सम्बन्धित उद्यम विकास सहजकर्ताको दायित्व हुनेछ । त्यसरी तालिम सञ्चालन गर्दा उपलब्ध भएसम्म सम्बन्धित विषयमा प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम परिषद्बाट सीप परीक्षण उत्तीर्ण गरेका लघु उद्यमी प्रशिक्षकलाई प्राथमिकता दिनु पर्नेछ । प्रशिक्षकको नियुक्ति र पारिश्रमिक स्थानीय तहको नियमानुसार हुनेछ ।
- (४) सीप विकास तालिमको क्रममा प्रशिक्षार्थीलाई आवश्यक पर्ने प्रविधि सहजकर्ताले सहभागीलाई उपलब्ध गराई सोको विवरण कार्यालयमा उपलब्ध गराउनु पर्दछ ।
- (५) यसरी सञ्चालन हुने तालिममा तालिम प्रशिक्षार्थीको लागि भत्ताको व्यवस्था हुने छैन। सीप विकास तालिमको प्रशिक्षार्थीलाई सहजकर्ताले शैक्षिक सामग्री, तालिम सामग्री, खाजा खर्च, र आवासीय तालिम लिनु पर्ने भएमा सहभागीको लागि आवश्यक खान बस्न असुविधा नहुने गरी निर्वाह भत्ता जस्ता सुविधा समयमै उपलब्ध गराई सोको विवरण शाखामा उपलब्ध गराउनु पर्दछ । निर्वाह भत्ता कति दिने भन्ने विषय उद्यम विकास समितिको निर्णय अनुसार हुनेछ ।
- (६) सहजकर्ताले प्रशिक्षक तथा प्रशिक्षण स्थल व्यवस्थापनमा सम्बन्धित वडा कार्यालय र उद्यम विकास समितिको आवश्यक सहयोग लिन सक्ने छन् ।
- (७) तालिममा प्रयोग भएको मेसिन, औजार तथा प्रविधि तालिम पश्चात सम्बन्धित उद्यमीलाई निम्न प्राथमिकताको आधारमा निःशुल्क हस्तान्तरण गर्नु पर्नेछः-
  - (क) समूहमा उद्यम गर्न चाहने व्यक्तिहरू,
  - (ख) घरधुरी सर्वेक्षणमा भएको गरीबीको आधारमा,
  - (ग) तालिम अवधिमा भएको प्रशिक्षार्थी मूल्याङ्कनको उत्कृष्टताको आधारमा

- २१. वित्तीय सेवामा पहुँच (नयाँ उद्यमी श्रृजनाको चौथो चरण):** (१) सामाजिक परिचालनको माध्यमबाट छनौट भई, उद्यमशीलता तालिम वा व्यवसाय शुरु तथा सुधार तालिम प्राप्त गरी, उद्यमको लागि आवश्यक प्राविधिक तालिम समेत प्राप्त गरेपछि उद्यम तथा व्यवसाय सञ्चालन गर्ने क्रममा यन्त्र औजार उपकरण तथा कच्चा पदार्थ खरिद गर्न, कामदारलाई ज्याला वा तलब वितरण गर्न तथा उत्पादित वस्तु बजारसम्म पुऱ्याउनको लागि कुन कुन उद्यमीलाई पुँजीको आवश्यक पर्दछ भनि सहजकर्ताले पहिचान गर्नु पर्दछ ।
- (२) सहजकर्ताले उद्यमीको नजिक भएको ऋण प्रवाह गर्ने सहकारी, बैंक र अन्य वित्तीय संस्थाहरूको पहिचान गर्नु पर्दछ ।
  - (३) उपदफा (१) र (२) अनुसारको पहिचान भइसकेपछि वित्तीय संस्थाको प्रतिनिधि र उद्यमी बीच ऋणको ब्याज दर, ऋण प्रवाह प्रकृया र अन्य प्रावधानहरू के के छन् भनी छलफल चलाउनु पर्दछ।

(४) उपदफा (३) अनुसारको छलफलको आधारमा उद्यमीलाई उपयुक्त वित्तीय संस्था छनौट गर्न र ऋणको लागि सहजीकरण गर्न सहजकर्ताले सहयोग गर्नु पर्ने हुन्छ ।

२२. उपयुक्त प्रविधिमा पहुँच पुऱ्याउने (नयाँ उद्यमी श्रृजनाको पाँचौ चरण): (१) उद्यम

व्यवसाय सञ्चालनको लागि आवश्यक पर्ने मेसिन औजार (प्रविधि) हरु पालिकाले खरिद गरी निःशुल्क उपलब्ध गराउने छ ।

(२) उपदफा (१) अनुसारको प्रविधिको पहिचान गर्ने, आपूर्तिकर्ताको पहिचान गर्ने, उद्यमी र आपूर्ति कर्ताहरु बीच समन्वय गराउने, यसको प्रयोग कसरी गर्नुपर्छ भन्ने विषयमा उद्यमीलाई अभिमुखीकरण गराउने काम सहजकर्ताको हुनेछ ।

(३) पालिकाले उपलब्ध गराएको भन्दा थप र उपयुक्त प्रविधि आवश्यक भएमा सहजकर्ताले उद्यमीलाई खरिद गर्न आवश्यक पर्ने व्यवस्थापकीय सहयोग गर्नुपर्छ ।

२३. वस्तु र सेवाको बजारीकरण तथा व्यवसाय परामर्श दिने (नयाँ उद्यमी श्रृजनाको छैटौँ चरण):

(१) सहजकर्ता र कार्यक्रम संयोजकले सीप विकास तालिम सञ्चालनको क्रममा र तालिम सम्पन्न भएपछि व्यवसाय शुरु गर्न सक्ने अवस्था श्रृजना गर्न प्रशिक्षार्थीलाई व्यावसायिक परामर्श सेवा प्रदान गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम परामर्श सेवा प्रदान गर्दा सहजकर्ता र कार्यक्रम संयोजकको अतिरिक्त सम्बन्धित विज्ञ, अनभुवी, उदाहरणीय, सफल उद्यमीबाट समेत व्यावसायिक परामर्श सेवा प्रदान गर्न सकिनेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिमको परामर्श सेवा प्रदान गर्दा देहायको विषय समावेश गर्नु पर्नेछ:-

(क) व्यवसाय शुरु गर्न आवश्यक पर्ने कच्चा पदार्थ, प्रविधिको प्राप्ति र सोको उपयोग गर्ने तरिका सम्बन्धमा,

(ख) व्यवसाय शुरु गर्न आवश्यक पर्ने वित्तीय पहुँचको लागि लघु उद्यमी र वित्तीय संस्था बीच अन्तर्क्रया गराई सहजीकरण,

(ग) उद्यमीले उत्पादन गरेको वस्तु तथा सेवालाई बजारीकरणको लागि बजार सम्बन्ध विकासमा सहजीकरण ।

२४. तथ्याङ्क अध्यावधिक गर्ने: उद्यम विकास सहजकर्ताले कार्यक्रम संयोजकको साथै

तथ्याङ्क व्यवस्थापन शाखा वा ईकाईको सहयोगमा यस कार्यक्रमसँग सम्बन्धित सम्पूर्ण कृयाकलापको प्रगति विवरणलाई अनिवार्य रुपमा जेसीएमआईएसमा अद्यावधिक गर्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद -६

लघु उद्यमको स्तरोन्ति सम्बन्धी व्यवस्था

२५. लघु उद्यमको स्तरोन्ति कार्यक्रम सञ्चालन गर्नु पर्ने : (१) कार्यालयले दफा ४ (२)

अनुसारको लक्षित समूहलाई लघु उद्यमको स्तरोन्तिको लागि आवश्यक सहयोग गर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम लघु उद्यमको स्तरोन्ति सम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा अनुसूची -४ मा उल्लेख भए बमोजिम लघु उद्यम विकास मोडेल (मेड मोडेल) अनुरूप गर्नु पर्नेछ ।

२६. स्तरोन्तिको लागि आवश्यकता पहिचान गर्नु पर्ने: (१) सहजकर्ताले अनुसूची -७

अनुसारको फाराममा आधारित भई हाल सञ्चालनमा नरहेको उद्यम तर पुनर्स्थापना गर्न चाहने तथा सञ्चालनमा रहेको उद्यमहरूको स्तरोन्तिको लागि आवश्यक पर्न सक्ने सहयोगको क्षेत्र जस्तै: उद्यम व्यवसाय सुधार तालिम, उद्यम व्यवसाय विस्तार गर्न चाहिनेको लागि तालिम, व्यावसायिक परामर्श, पुनर्ताजगी सीप विकास तथा स्तरोन्ति तालिम, वित्तीय सेवामा पहुँच, प्रविधि तथा बजारमा पहुँच तालिम, एडभान्स सीप विकास तालिम, बजारीकरण तथा व्यावसायिक परामर्श ईत्यादिमा स्थलगत रूपमा अध्ययनबाट आवश्यकता पहिचान तथा विश्लेषण गरी स्तरोन्तिको लागि प्राथमिकीकरण सहितको प्रतिवेदन कार्यक्रम संयोजकको सहयोगमा सहजकर्ताले तयार गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम प्रतिवेदन तयार गर्दा उद्यमीको उत्पादन तथा उत्पादकत्वमा वृद्धि, रोजगारीमा वृद्धि, गुणस्तर नियन्त्रण, बजारको विस्तार तथा नाफामा वृद्धि हुने पक्षलाई सुनिश्चित गरेको हुनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम प्रतिवेदन तयार गर्दा सहजकर्ताले उद्यमको परिमार्जित व्यावसायिक योजना तयार गर्नु पर्नेछ । त्यस्तो व्यावसायिक योजनामा देहायको कुराहरूको सुनिश्चितता हुनु पर्नेछ:-

(क) उद्यमीको आवश्यकता पहिचान,

(ख) आवश्यकता पहिचानको आधारमा कुन प्रकारको तालिम तथा सेवा उपलब्ध गराउनु पर्ने हो सो कुराको सुनिश्चितता ।

२७. उद्यमशीलता विकास तालिम दिनु पर्ने: कार्यालयले सहजकर्ता मार्फत् आफ्नो

व्यवसायलाई निरन्तर सञ्चालनमा ल्याइरहेको वा आफ्नो व्यवसायलाई थप व्यवस्थित गरी निरन्तरता दिन चाहने लघु उद्यमीलाई दफा १९ बमोजिम आवश्यकता पहिचानको आधारमा "भइरहेको उद्यमीको लागि व्यवसाय सुधार तालिम (Training of Existing

Enterprise- TOEE) र "व्यवसायलाई स्तरोन्ति गर्न चाहनेका लागि व्यवसाय विस्तार तथा स्तरोन्ति तालिम (Training of Growing Enterprise- TOGE) प्रदान गर्नु पर्नेछ ।

- २८. एडभान्स तालिम दिनु पर्ने:** (१) दफा १९ बमोजिम स्तरोन्तिको लागि पहिचान गरिएको उद्यम सञ्चालन गर्ने लघु उद्यमी मध्ये सहजकर्ताले एडभान्स तालिम लिन इच्छुक उद्यमीको छनौट गर्नु पर्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम एडभान्स तालिमको लागि सहभागीहरूको छनौट गर्दा तालिमको आवश्यकता, प्रकार, अवधि, सहभागीको संख्या तालिम दिने विषयको विवरण (Training Module), श्रोत व्यक्तिको दक्षता वा स्तर, लागत लाभ विश्लेषण, लागत सहभागिता, परिमार्जित व्यावसायिक योजनासहित तालिमको अनुमानित लागत समेत तयार गर्नु पर्नेछ
- (३) शाखाले तालिमको आवश्यकता पहिचानको आधारमा तालिम प्रदान गर्नको लागि उपयुक्त देखिएमा उपयुक्त स्थानमा पनुर्ताजगी तथा एडभान्स तालिम सन्चालन गर्नु/गराउनु पर्नेछ ।
- (४) स्तरोन्तिको लागि प्रभावकारी हुने विषयमा स्थानीयस्तरबाट तालिम व्यवस्थापन हुन सम्भव नहुने देखिएमा कार्यालयको सिफारिसमा पालिका वा पालिकाभन्दा बाहिरको तालिम केन्द्र वा तालिम ईन्स्टिच्युट हरूमा समेत एडभान्स तालिमको लागि सहभागी पठाउन सकिनेछ। यस्तो अवस्थामा सहभागीलाई खान बस्न पुग्ने गरी निर्वाह भत्ता दिइनेछ ।

- २९. करारमा तालिम सञ्चालन गर्न सकिने:** (१) सहजकर्ताले सजावट सहितको तालिम कक्ष वा महङ्गो मेसिन वा उपकरण आवश्यक पर्ने मेकानिकल वर्क्स, रेडियो टि.भी. मर्मत, मोबाईल मर्मत, बहुमूल्य गहना वा पत्थर, मूर्तिकला जस्ता तालिम सञ्चालन गर्नको लागि वा पालिका आफैले आयोजना गर्न सम्भव नहुने खालको तालिमहरू सञ्चालन गर्नु पर्दा प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता भई सञ्चालनमा रहेका कम्पनी वा तालिम केन्द्रसँग आपसी सम्झौता गरी तालिम सञ्चालन गराउन सकिने छ ।
- (२) सहजकर्ताले उपदफा (१) बमोजिमको तालिमको लागि सिफारिस गर्दा तालिमको आवश्यकता, प्रकार, अवधि, सहभागीको संख्या, तालिम दिने विषयको विवरण (Training Module), श्रोत व्यक्ति, लागत लाभ विश्लेषण, लागत सहभागिता, व्यवसायिक योजनासहितको तालिमको अनुमानित लागत समेत तयार गरी शाखामा पेश गर्नु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिमको तालिम लघु उद्यमीसँगको लागत सहभागितामा समेत सञ्चालन गर्न सकिनेछ ।

३०. उत्पादित वस्तुको गुणस्तर तथा बिक्री: (१) तालिमबाट उत्पादित सामान वा वस्तुको गुणस्तर कायम गराउनु सम्बन्धित प्रशिक्षकको दायित्व हुनेछ ।

(२) तालिमबाट उत्पादित सामान वा वस्तुहरूको व्यवस्थित अभिलेख राखी त्यस्ता उत्पादनहरू प्रशिक्षण अवधिभित्रै लागत मूल्यको पचास देखि पचहत्तर प्रतिशतसम्म छुट मूल्यमा सहभागीलाई नै बिक्री गर्न सकिनेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम सामान वा वस्तुको बिक्रीबाट प्राप्त रकम तालिम सम्पन्न भएपछि शाखाले कार्यालयले तोकेको राजश्व खातामा दाखिला गर्नु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (२) बमोजिम शाखाले बिक्री वितरण हुन नसकेको सामान वा वस्तुहरू सम्भव भएसम्म बिक्री वितरण वा प्रचार प्रसारको लागि कोसेली घर, सौगात गृह, बिक्री कक्ष वा प्रदर्शनी स्थलमा पठाउने व्यवस्था मिलाउन पर्नेछ । त्यसरी पठाउँदा पनि बिक्री नभएमा विवरणसहित कार्यालयमा बुझाई सात दिनभित्र स्टोरमा दाखिला गर्नु पर्नेछ । उद्यम विकास समितिले परिस्थिति अनुसार उक्त सबै सामाग्री उद्यमीलाई नै निःशुल्क वा भारी छुट रकममा वितरण गर्ने निर्णय पनि गर्न सक्नेछ ।

(५) उपदफा (४) बमोजिम स्टोर दाखिला हुन आएको सामान तत्काल लिलाम बिक्री गरी प्राप्त रकम कार्यालयले तोकेको राजश्व खातामा दाखिला गर्ने दायित्व शाखाको हुनेछ ।

(६) उपदफा (५) बमोजिम लिलाम बिक्री हुन नसकेका सामानहरू कार्यालयले सडी गली जाने भएमा प्रचलित कानून बमोजिम धुल्याउनु पर्नेछ ।

३१. प्रविधि हस्तान्तरण गर्न सकिने: (१) लघु उद्यमीलाई वार्षिक कार्यक्रममा बजेटको व्यवस्था भए बमोजिम प्रविधि हस्तान्तरण गरिनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको प्रविधि हस्तान्तरण गर्दा सहजकर्ताको सिफारिसमा उद्यमको प्रकृति हेरी व्यावसायिक योजना अनुसार कार्यक्रम र बजेटको परिधिभित्र रही शाखाले लघु उद्यमी, लघु उद्यमीको समूह वा उद्यमीले प्रवर्द्धन गरेको सहकारीको सदस्यहरूलाई उपयुक्त प्रविधि हस्तान्तरण गर्न सक्नेछ ।

३२. प्रविधि हस्तान्तरण सम्बन्धी प्रक्रिया: (१) दफा ३३ बमोजिम प्रविधि हस्तान्तरण गर्दा कार्यक्रमको लागि विनियोजित रकमको परिधिभित्र रही आवश्यकता विश्लेषण गरी शाखाको सिफारिसको आधारमा अनुसूची -८ बमोजिम उद्यमीसँग शर्तनामा वा सम्झौता गरी प्रविधि उपलब्ध गराइनेछ ।

- (२) उद्यमीलाई उद्योगको प्रकृति, आवश्यकता र उद्योगबाट श्रृजना हुने रोजगारीको आधारमा प्रविधि उपलब्ध गराइनेछ । उपलब्ध गराइने प्रविधिको कुल लागतको कम्तीमा बीस प्रतिशत रकम उद्यमी स्वयम्ले व्यहोर्नु पर्नेछ । यसरी मूल्य साझेदारीमा सामान खरिद गर्दा सम्बन्धि उद्यमीको प्रतिनिधिलाई संलग्न गराइने छ । तर अपाङ्गता भएका र एकल महिला उद्यमीले प्राप्त गर्ने प्रविधिमा उद्यमीले लागत व्यहोर्नु पर्ने छैन ।
- (३) उद्यमीलाई प्रदान गरिने प्रविधिको कुल रकममा कार्यालयले प्रविधि प्राप्त गर्ने उद्यमीबाट आपूर्तिकर्ताले कबोल गरेको कुल अड्कको कम्तीमा २० प्रतिशत रकम जम्मा गर्न लगाई बढीमा असी प्रतिशत रकम मात्र कार्यालयले आपूर्तिकर्तालाई भुक्तानी गर्नु पर्नेछ ।
- (४) प्रविधि हस्तान्तरण गरी प्रवर्द्धन गरिएको लघु उद्यमीले प्रविधि उपयोगको विवरण कार्यालयमा पेश गर्नु पर्नेछ ।
- (५) लघु उद्यमीलाई प्रविधि हस्तान्तरण गर्दा शाखाले शर्तनामा गराई बुझाउनुको साथै सोको विवरण अद्यावधिक गर्नु पर्नेछ ।
- (६) लघु उद्यमीलाई प्रविधि हस्तान्तरण गर्ने कार्यक्रमको पूर्व जानकारी शाखाले सम्बन्धित वडा कार्यालय, उद्यम विकास समिति र कार्यालयलाई गराउनु पर्नेछ ।

३३. प्रविधि हस्तान्तरणको शर्तहरू: प्रविधि हस्तान्तरण गर्दा देहाय बमोजिमको शर्तको पालना गर्ने गरी प्रविधि हस्तान्तरण गरिनेछ:-

- (क) प्राप्त प्रविधिको उचित सदपुयोग गर्नु पर्ने,
- (ख) प्रविधि प्राप्त गरेको मितिले पाँच वर्षसम्म अरुलाई हक हस्तान्तरण गर्न वा बिक्री वितरण गर्न नपाइने,
- (ग) प्रविधि हस्तान्तरणको सम्झौता बमोजिम पेशा व्यवसाय परिवर्तन भई सो प्रविधि प्रयोगहीन भएमा वा कुनै कारणले व्यवसाय नगर्ने भएमा हस्तान्तरण भएको प्रविधि कार्यालयमा फिर्ता गर्नु पर्ने,
- (घ) प्रविधि हस्तान्तरणको सम्झौता बमोजिम प्रविधिको उपयोग नगर्ने उद्यमी वा प्राप्त प्रविधिलाई पाँच वर्षभन्दा अगावै अरुलाई हक हस्तान्तरण वा बिक्री वितरण गरेमा प्रचलित कानून बमोजिम उपलब्ध गराइएको प्रविधि वापतको रकम असुल उपर गर्ने कारवाही गरी त्यस्ता उद्यमीलाई यस कार्यक्रम अन्तर्गत पुनः प्रविधि उपलब्ध नगराइने,
- (ङ) खण्ड (ग) र (घ) बमोजिम प्रविधिको उपयोग उद्यमीले नगर्ने परिस्थिति श्रृजना भएमा सो प्रविधि कार्यालयको सम्पत्ति हुने र कार्यालयले निर्णय गरी सो प्रविधि अन्य उद्यमी समूहलाई हस्तान्तरण गर्न सक्ने,

- (च) कुनै उद्यमीले प्राप्त प्रविधि अनदानको उपयोग गरी स्थानीयस्तरमा रोजगारी श्रृजना गरी समुदायलाई उल्लेखनिय योगदान पुऱ्याएमा त्यस्ता उद्यमीलाई क्षमता वृद्धिमा सहयोग पुऱ्याउन पुनः थप प्रविधि उपलब्ध गराउन सकिने,
- (छ) प्रविधिको मर्मत सम्भार तथा संरक्षण लघु उद्यमी स्वयम्ले गर्नु पर्ने ।

३४. निःशुल्क व्यावसायिक परामर्श सेवा उपलब्ध गराउनु पर्ने: (१) यस कार्यक्रम अन्तर्गत सीप विकास

तालिम प्राप्त गरी व्यवसाय सञ्चालन गरेको लघु उद्यमीलाई आवश्यक पर्ने व्यावसायिक परामर्श सेवा निःशुल्क उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

- (२) कुनै प्रशिक्षार्थी लघु उद्यमीले माग गरेको व्यावसायिक परामर्श सेवा उपलब्ध गराउन असमर्थ भएमा उद्यम विकास सहजकर्ताको सिफारिसमा शाखाले विषय विज्ञ मार्फत् त्यस्तो व्यावसायिक परामर्श सेवा उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।
- (३) उद्यम विकास सहजकर्ताले उपदफा (२) बमोजिमको व्यावसायिक परामर्शको लागि सिफारिस गर्दा परामर्शको आवश्यकता, प्रकार, अवधि, सहभागीको सङ्ख्या, परामर्श दिने विषयको विवरण श्रोत व्यक्ति, लागत लाभ विश्लेषण, लागत सहभागिता सहित व्यावसायिक परामर्श सेवाको अनुमानित लागत समेत उल्लेख गर्नु पर्नेछ ।
- (४) उपदफा (२) बमोजिम व्यावसायिक परामर्श सेवा उपलब्ध गराउने विज्ञलाई विषय हेरी सेवा शुल्क निर्धारण गर्नु पर्नेछ । तर यस्तो आर्थिक भार पर्ने खालको व्यावसायिक परामर्श सेवा एक लघु उद्यमीलाई तीन पटकभन्दा बढी उपलब्ध गराइने छैन ।

स्पष्टिकरण: यस दफाको प्रयोजनको लागि "व्यावसायिक परामर्श सेवा" भन्नाले लघु उद्यमको सञ्चालन, विकास तथा स्तरोन्तिको लागि प्रदान गरिने प्राविधिक तथा व्यवस्थापकीय ज्ञान सम्झनु पर्छ ।

३५. बजारीकरणको लागि सहयोग गर्नु पर्ने: (१) सहजकर्ताले लघु उद्यमीको उत्पादनलाई बजारीकरण गर्न

उद्यमीलाई आवश्यक सहयोग गर्नु पर्नेछ ।

- (२) सहजकर्ताले लघु उद्यमीबाट उत्पादित वस्तु वा सेवाको दिगो बजारीकरणको लागि लघु उद्यमी, लघु उद्यमी समूह, सहकारी र खरिद गर्ने संस्था, समुदाय वा व्यक्तिसँग देहाय बमोजिमको कार्य गरी सम्पर्क र समन्वय स्थापित गराउनु पर्नेछ:-

- (क) औद्योगिक तथा बजार मेला प्रदर्शनीमा सहयोग,
- (ख) प्रचार प्रसारमा सहयोग,
- (ग) सम्बन्धित खरिदकर्तासँग सम्पर्क स्थापना तथा समन्वय,
- (घ) सरोकारवालासँग अन्तर्क्रिया वा बैठक आयोजना, र
- (ङ) बजार प्रवर्द्धनमा सहयोग पुग्ने कार्यमा सहजीकरण ।

- ३६. गुणस्तर नियन्त्रण र सुधारमा सहयोग गर्नु पर्ने:** (१) सहजकर्ताले लघु उद्यमीलाई उपयुक्त प्रविधि हस्तान्तरण, दक्ष जनशक्ति उपलब्धता, कच्चा पदार्थको प्राप्ति, प्रशोधन, लेबलिङ्ग, टेष्टिङ्ग, प्याकेजिङमा सहयोग गरी गुणस्तर नियन्त्रण र सुधारमा आवश्यक सहयोग गर्नु पर्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम सहयोग गर्दा लघु उद्यमीको उत्पादनलाई गुणस्तर एकीन र प्रमाणित गराई ब्राण्ड नाम तथा ट्रेडमार्क लिनु पर्ने वा उद्यम दर्ता गर्नु पर्ने भए सो कार्यमा समेत आवश्यक सहयोग गर्नु पर्नेछ ।
- ३७. वित्तीय सेवामा पहुँच:** (१) लघु उद्यमीले आफूले सञ्चालन गरेको लघु उद्यमको स्तरोन्तिको लागि व्यावसायिक योजनाको आधारमा थप लगानी रकमको एकीन गर्नु पर्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम स्तरोन्ति गर्न चाहने लगानीको लागि कर्जाको आवश्यकता भएमा सम्बन्धित उद्यमीको अनुरोधमा सहजकर्ताले स्थानीय स्तरमा सञ्चालित सहकारी, बैंक तथा लघु वित्त संस्थासँग प्रत्यक्ष भेटघाट, परामर्श, गोष्ठी मार्फत् सम्बन्धित उद्यमी र वित्तीय संस्था बीच अन्तरक्रिया गराई वित्तीय पहुँचमा सहयोग गर्नु पर्नेछ ।
- (३) उद्यम विकास सहजकर्ताले लघु उद्यमीलाई भविष्यमा आइपर्ने जोखिम न्यूनीकरणको लागि सञ्चालनमा रहेको उद्यमको बीमा गर्न सहजीकरण गर्नु पर्नेछ ।
- (४) उपदफा (१), (२) र (३) बमोजिम प्रदान गरिने सेवामा सकेसम्म नेपाल सरकारले उपलब्ध गराएको अनुदान वा व्याज अनदानमा पाईने वित्तीय सेवाको लागि सहजीकरण गर्नु पर्नेछ ।

- ३८. उद्यम दर्ता गर्नु पर्ने:** यस निर्देशिका बमोजिम लघु उद्यमको स्तरोन्तिको सुविधा प्राप्त गर्नु पूर्व सम्बन्धित लघु उद्यमीले यदि उद्यम वा व्यवसाय दर्ता नगरेको भए प्रचलित कानून बमोजिम व्यक्तिगत उद्यम भए व्यक्तिगत उद्यम र समूहमा गरिएको उद्यम भए साझेदारी फर्मको रूपमा सम्बन्धित निकायमा दर्ता गर्नु पर्नेछ । दर्ता नभएको उद्यमलाई कुनै पनि स्तरोन्तिको सहयोग गरिने छैन ।

परिच्छेद -७

साझा सुविधा केन्द्र स्थापना र सञ्चालन

- ३९. साझा सुविधा केन्द्र (उद्यम घर) स्थापना:** साझा सुविधा केन्द्र (उद्यम घर) निर्माण र यसको दिगो व्यवस्थापन गर्नु स्थानीय सरकारको उद्यम विकाससँग सम्बन्धित एक महत्वपूर्ण कार्य हो । स्थानीय स्तरमा रहेको अति विपन्न वर्ग जोसँग उद्यम गर्ने चाहना भएर पनि उद्यम गर्ने उपयुक्त स्थानको अभावको कारण उद्यम गर्न सकिरहेका हुँदैनन् त्यस्ता वर्गको कम्तिमा ३ जना देखि बढीमा १० जना सम्म सम्भावित लघु उद्यमीलाई समेट्ने गरी साझा सुविधा केन्द्र (उद्यम घर) निर्माणमा सहयोग गर्न सकिनेछ । यस्तो उद्यम घरको माध्यमबाट उनीहरूले सामुहिक रूपमा आवश्यक कच्चा पदार्थको प्रशोधन गर्ने, वस्तुको उत्पादन गर्ने, उत्पादित वस्तु वा आवश्यक कच्चा पदार्थ भण्डारण गर्ने र उत्पादित वस्तुहरू एकै स्थानबाट बिक्री वितरण गर्ने जस्ता उद्यम व्यवसाय गर्न सहयोग होस् भन्ने उद्देश्य राखी साझा सुविधा केन्द्र (उद्यम घर) निर्माण गरिनेछ । यसरी निर्माण हुने उद्यम घरको व्यस्थित रूपमा निर्माण कार्य सम्पन्न गर्न र त्यसलाई दिगो व्यवस्थापनको लागि सबै सरोकारवालाहरूको समान बुझाई

र व्यवस्थित कार्यान्वयन होस् भन्नका लागि यस पालिकाको “साझा सुविधा केन्द्र (उद्यम घर) व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७८” अनुसार हुनेछ ।

परिच्छेद -८

विविध

४०. यस कार्यक्रम र मेड्पा कार्यक्रम बीच समन्वय: (१) मेड्पाको नयाँ उद्यमी र स्तरोन्ति गरिने उद्यमीलाई यस कार्यक्रमको बजेटबाट आवश्यकता अनुसार थप प्रविधि सहयोग गर्न सकिने छ ।
- (२) मेड्पा र यस कार्यक्रमको लागि खटिएका उद्यम विकास सहजकर्ता वा कार्यक्रम संयोजकले आपसी समन्वयमा काम गर्ने छन् ।
- (३) मेड्पा कार्यक्रम र यस कार्यक्रमको नीतिगत निर्णय गर्ने उद्यम विकास समिति एउटै हुनेछ ।
- (४) कार्यक्रमको प्रकृतिसँग मेल खाने संघीय सरकार, प्रदेश सरकार र अन्य निकायहरूबाट प्राप्त हुने बजेट र कार्यक्रमसँग आवश्यकताको आधारमा समन्वय र सहकार्य गरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सकिनेछ ।
४१. प्रमाणपत्र र पुरस्कार दिन सकिने: (१) कार्यक्रमलाई प्रभावकारी र नतिजामुखी बनाउन शाखाको सिफारिसमा उद्यम विकास समितिले वार्षिक रूपमा उत्कृष्ट उद्यमी, उद्यम विकास सहजकर्ता, तथा कार्यक्रममा प्रत्यक्ष रूपमा संलग्न कर्मचारीलाई प्रोत्साहन स्वरूप प्रमाणपत्र र पुरस्कार प्रदान गर्न सक्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम दिइने प्रमाणपत्रको ढाँचा र पुरस्कारको विवरण उद्यम विकास समितिले तोके अनुसार हुनेछ ।
४२. गुनासो व्यवस्थापन: (१) कार्यक्रम सम्बन्धमा कसैको कुनै गुनासो भएमा कार्यालयको उजुरी पेटिका वा विद्युतीय माध्यमबाट उद्यम विकास समिति समक्ष पठाउन सकिनेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम प्राप्त हुन आएको गुनासोको उचित व्यवस्थापन उद्यम विकास समितिले गर्नेछ ।
४३. प्रविधि हस्तान्तरणको लागि थप कार्य गर्न सक्ने: कार्यक्रमबाट नयाँ र स्तरोन्ति हुने उद्यमीलाई प्रविधिमा पहुँच पुऱ्याउन उद्यम विकास समितिले यस कार्यविधिमा तोकिएको प्रकृया बमोजिम देहायका स्रोत परिचालन गरी प्रविधि हस्तान्तरणको कार्यक्रम थप गर्न सक्नेछ :-
- (१) उद्यमी श्रृजना र स्तरोन्तिको कार्यक्रममा तोकिएको लक्ष्य प्राप्त गरी बाँकी हुन आएको रकम,
- (२) प्रदेश वा संघले प्रविधि हस्तान्तरण गर्न चाहेमा त्यस वापत उपलब्ध रकम वा प्रविधि ।
४४. स्तरोन्ति सम्बन्धी थप व्यवस्था: यस पालिकाको क्षेत्रभित्र स्वःस्फूर्त रूपमा स्थापना भएका उद्यमहरूलाई समेत उद्यमीको माग र आवश्यकता पहिचानको आधारमा स्तरोन्ति सम्बन्धि थप सेवा उपलब्ध गराई स्तरोन्ति गर्न सकिनेछ । यसका लागि उद्यमहरू यस पालिकामा अनिवार्य दर्ता भएको हुनु पर्नेछ ।
४५. घुम्ती कोषको स्थापना र परिचालन: पालिकाले नयाँ उद्यमी श्रृजना र स्तरोन्तिको लागि सहयोग पुऱ्याइएको उद्यमीको लागि लघु वित्तमा पहुँच पुगोस् भन्नाको लागि यस पालिकाले घुम्ति कोषको (Revolving Fund) स्थापना गरी त्यसको कार्यविधि तयार गरी व्यवस्थापन गर्न सक्नेछ ।

४६. स्वास्थ्य सम्बन्धी सुरक्षाका मापदण्डको पालना गर्नु पर्ने: उद्यमी श्रृजना तथा स्तरोन्तिको लागि लक्षित समूहमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा संक्रामक रोगको बारेमा सचेत गराउनुको अतिरिक्त नेपाल सरकारले तोकेको स्वास्थ्य सम्बन्धी मापदण्ड पालना गर्नु पर्नेछ ।
४७. अनुसूचीमा थपघट तथा हेरफेर गर्न सकिने: उद्यम विकास समितिले आवश्यकता अनुसार अनुसूचीमा थपघट वा हेरफेर गर्न सक्नेछ ।
४८. अन्य कुराहरु स्थानीय तहकै नियमानुसार हुने: यस कार्यविधिमा उल्लेख नभएका अन्य कुराहरु गाउँपालिकाकै नियमानुसार हुनेछ ।
४९. कानूनसँग बाझ्नेमा: यस निर्देशिकाको कुनै दफा वा उपदफा नेपाल सरकारको कानूनसँग बाझ्नेमा स्वतः निश्कृत हुनेछन् ।

अनुसूची -१

(दफा ५ को उपदफा (३) सँग सम्बन्धित)

कार्यक्रम संयोजकको कार्य विवरण

पद	:	कार्यक्रम संयोजक
तह	:	प्राविधिक (छैठौं)
कार्यस्थान	:	फालेलुङ गाउँपालिकाका विभिन्न वडाहरु
अवधि	:	मिति २०७३.../.../... देखि २०७३.../.../... सम्म ।
जिम्मेवारी	:	उद्योग हेर्ने इकाई प्रमुख प्रति जवाफदेही हुनु पर्ने ।
मुख्य कार्य	:	लघु उद्यम विकास ढाँचा (मेड मोडेल) अवलम्बन गरी अध्यक्ष/उपाध्यक्ष उद्यमशीलता विकास कार्यक्रम लगायत संघीय सरकार/ मेड्पा कार्यक्रम, प्रदेश सरकार, पालिकाको आफ्नो आन्तरिक श्रोत र विभिन्न गैरसरकारी संघ संस्थाको आर्थिक सहयोगमा संचालित कार्यक्रमहरुलाई नतिजामुखी कार्यक्रमको रूपमा स्थापित गरी गरीबी निवारणमा सहयोग पुऱ्याउने ।

विशिष्ट कार्यहरु :

कार्यक्रम संयोजकले यस गाउँपालिकाको ईकाई प्रमुखको अधिनमा रही देहाय बमोजिमको कार्यहरु गर्नु पर्नेछ :-

(१.) नयाँ उद्यमी श्रृजना सम्बन्धि कार्यहरु:-

- **सामाजिक परिचालन:** घरधुरी सर्वेक्षण, सहभागितात्मक ग्रामीण लेखाजोखा, लघु उद्यम विकासको लागि स्थानीय स्रोतहरुको विश्लेषण, सम्भावित उद्यमी छनौट, बजारको सम्भावना क्षेत्रको पहिचान, ईच्छुक उद्यमीको पहिचान, लघु उद्यमी समूह गठन, सामुहिक बचत जस्ता सामाजिक परिचालनको कृयाकलाप सञ्चालन गर्ने ।
- **उद्यमशीलता विकास:** सम्भावित उद्यमीको लागि उद्यमशीलता तालिम (TOPE & TOSE) सञ्चालन र उद्यमीको व्यावसायिक योजना बनाउन सहयोग गर्ने ।
- **प्राविधिक सीप विकास तालिम:** उद्यमशीलता तालिम प्राप्त गरिसकेका वा आफ्नो व्यवसाय छनौट गरिसकेका उद्यमीको लागि छनौट भएको व्यवसायलाई आवश्यक पर्ने प्राविधिक तालिमको लागि प्रशिक्षकको व्यवस्थान, तालिमको लागि आवश्यक कच्चा पदार्थको व्यवस्थापन, तालिम सञ्चालन हुने स्थानको छनौट गरि तालिम सम्पन्न गर्ने ।
- **लघुवित्तमा पहुँच:** व्यावसायिक योजनाको आधारमा उद्यम व्यवसाय सञ्चालनको लागि सम्भाव्य उद्यमीसँग उद्यममा लगानी गर्ने आर्थिक श्रोत के कस्तो छ र ऋणको आवश्यकता छ वा छैन भन्ने कुरा सुनिश्चित गर्ने। यसका साथै सम्बन्धित पालिकामा वा नजिकको पालिकामा बिना धितो, सबैभन्दा सस्तो ब्याजदर भएको ऋण प्रवाह गर्ने वित्तीय संस्थाको पहिचान गर्ने र सम्भाव्य उद्यमी र वित्तीय संस्थाहरु बीच अन्तरक्रिया सञ्चालन गराई उपयुक्त वित्तीय संस्था छनौट गरी र ऋण प्रवाहको क्रममा उद्यमीलाई आवश्यक व्यवस्थापकीय सहयोग गर्ने।

- **उपयुक्त प्रविधि सहयोग:** सम्भाव्य उद्यमीलाई चाहिने प्रविधिहरूको सूची तयार गर्ने, प्रविधि आपूर्तिकर्ताको पहिचान गर्ने, उद्यमी र प्रविधि आपूर्तिकर्ताहरू बीच सम्बन्ध स्थापित गराईदिने, सम्बन्धित पालिकाको खरिद ईकाईको सहयोगमा खरिद प्रकृया पुऱ्याई प्रविधिहरू खरिद गर्ने र सम्बन्धित उद्यमीलाई हस्तान्तरण गर्ने ।
- **बजारीकरण:** नयाँ उद्यमीले भरखर उत्पादन गरेको वस्तु वा सेवा बजारीकरणको लागि आवश्यक परामर्श दिने, व्यापारी र उद्यमी बीच अन्तरक्रिया सञ्चालन गर्ने, व्यवसायी व्यवसायी बीच सम्बन्ध स्थापित गराउने, स्थानीय उत्पादनको बिक्रीकक्ष स्थापनाको लागि सम्भाव्यता अध्ययन गरी त्यसको स्थापनाको लागि आवश्यक सहयोग गर्ने, उत्पादित वस्तुको स्तरोन्तिसँग सम्बन्धि कृयाकलाप सञ्चालन गर्ने, खाद्यसँग सम्बन्धित उद्यम भएमा आवश्यक परीक्षण गराई नेपाल सरकारबाट त्यसको स्वीकृति लिन आवश्यक सहयोग गर्ने र उद्यम दर्ता गराउन आवश्यक सहयोग गर्ने ।

२. पुराना उद्यमीको स्तरोन्ति सम्बन्धी कार्यहरू:

- विगत ३ वर्षभित्र श्रृजना भएको उद्यमीको सूची GESI MIS System बाट पहिचान गरी उनीहरूले फिल्डमा गरेको उद्यमको स्तरोन्तिको पहिचान गर्ने ।
- स्तरोन्तिको आवश्यकता पहिचान गरेको प्रतिवेदनको आधारमा तालिम, परामर्श, उपयुक्त प्रविधि, वित्तमा पहुँच, बजारीकरण आदि क्षेत्रहरू मध्ये के आवश्यक छ सोको पहिचान गरी त्यसै अनुसारको सहयोग गर्ने ।
- दर्ता नभएका उद्यमहरू भएमा उद्यम दर्ताको लागि परामर्शको साथै दर्ता गर्न आवश्यक व्यवस्थापकीय सहयोग गर्ने ।

३. साझा सुविधा केन्द्र (उद्यम घर) निर्माण तथा व्यवस्थापन सम्बन्धि कार्यहरू:

- कुन कुन वडामा साझा सुविधा केन्द्रको आवश्यक छ त्यसको पहिचान गर्ने ।
- साझा सुविधा केन्द्र (उद्यम घर) निर्माणको लागि आवश्यक जग्गाको व्यवस्था गर्न पहल गर्ने ।
- साझा सुविधा केन्द्र (उद्यम घर) स्थापनाका लागि सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने ।
- साझा सुविधा केन्द्र (उद्यम घर) निर्माण तथा व्यवस्थापन समितिको गठन, परिचालन र क्षमता अभिवृद्धि सम्बन्धि कृयाकलाप गर्ने ।

४. योजना निर्माण, प्रगति प्रतिवेदन तयारी र तथ्याङ्क व्यवस्थान सम्बन्धि कार्यहरू:

- वार्षिक कार्ययोजना तयार गरी सम्बन्धित महाशाखा/शाखा/ईकाईमा वा तोकिएको लघु उद्यम फोकल पर्सन/मेड्पा फोकल पर्सनलाई पेश गर्ने ।
- मासिक चौमासिक र वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन तयार गरी महाशाखा/शाखा/ईकाईमा वा लघु उद्यम फोकल पर्सन/मेड्पा फोकल पर्सनलाई पेश गर्ने ।
- लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशी सूचना व्यवस्थापन प्रणाली (GESI-MIS) मा प्रविष्ट भए नभएको सुनिश्चित गर्ने ।

५. लघु उद्यम विकासको क्षेत्रको अन्य विविध कार्यहरू:

- उद्यम विकास सहजकर्ता परिचालन गर्ने तथा उनीहरूको कामको निरीक्षण गर्ने ।

- गाँउपालिका अध्यक्षको अध्यक्षतामा गठन भएको उद्यम विकास समितिलाई क्रियाशिल गराउन आवश्यक सहयोग गर्ने ।
- नयाँ उद्यमी श्रृजना, पुराना उद्यमीको स्तरोन्ति, प्रविधि सहयोग र साझा सुविधा केन्द्र (उद्यम घर) निर्माण तथा व्यवस्थापनको लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रम सञ्चालन भएका वडा कार्यालयहरूमा आवश्यक समन्वय गर्ने ।
- सम्पूर्ण कामहरू प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन गर्नको लागि लघु उद्यम फोकल पर्सन/मेड्पा कार्यक्रम फोकल पर्सनसँग समन्वय गर्ने ।
- नयाँ उद्यमी श्रृजना वा स्तरोन्ति तर्फको कतिपय कृयाकलापहरू लागत साझेदारीमा कार्यान्वयन गर्दा थप प्रभावकारी हुने भएमा त्यस्ता कार्यहरू (विशेषत शिप बिकास, संकलन केन्द्र, हाटबजार, अवलोकन भ्रमण आदि) सम्पादन गर्नको लागि अन्तरपालिका तथा जिल्ला स्थित प्रदेश कार्यालयहरू र अन्य संघ संस्थाको कार्यक्रमसँग समन्वय गर्ने ।
- स्थानीय तहहरूमा सञ्चालन हुने बार्षिक योजना तर्जुमा प्रकृत्यामा लघु उद्यम विकास कार्यक्रमलाई मूलधारमा ल्याउनको लागि स्थानीय तहको जनप्रतिनिधिहरू र कर्मचारीहरूलाई लघु उद्यम विकास मोडेल बारे प्रशिक्षित गर्ने ।
- गाउँपालिकाको उद्यम विकास रणनीतिक योजना तयारी र त्यसको कार्यान्वयनको लागि आवश्यक सहयोग गर्ने ।
- लघु उद्यम विकास कार्यक्रमलाई पालिकामा व्यवस्थित रूपमा सञ्चालन गर्न पालिकाको लघु उद्यम सञ्चालन निर्देशिका वा कार्यविधि तयारी र यसको यथोचित प्रयोमा आवश्यक सहयोग गर्ने।
- ईकाई प्रमुख र लघु उद्यम फोकल पर्सन/ मेड्पा फोकल पर्सनले दिएको सुझाव आदेशको अन्य कामहरू गर्ने ।

६. शैक्षिक योग्यता र कार्य अनुभव:

- मान्याता प्राप्त विश्वविद्यालयबाट समाजशास्त्र, राजनीतिशास्त्र, अर्थशास्त्र वा अन्य कुनै पनि विषयमा स्नातकोत्तर उतीर्ण गरी कम्तिमा ५ बर्ष लघु उद्यम विकास, आयआर्जन वृद्धि वा सामाजिक परिचालन सम्बन्धि काम गरेको वा
- मान्याता प्राप्त विश्वविद्यालयबाट समाजशास्त्र, राजनीतिशास्त्र, अर्थशास्त्र वा अन्य कुनै पनि विषयमा स्नातक तह उतीर्ण गरी कम्तिमा ८ वर्ष लघु उद्यम विकास, आयआर्जन वृद्धि वा सामाजिक परिचालन सम्बन्धि काम गरेको वा
- मान्याता प्राप्त विश्वविद्यालयबाट समाजशास्त्र, राजनीतिशास्त्र, अर्थशास्त्र वा अन्य कुनै पनि विषयमा स्नातक तह उतीर्ण गर्नुको साथै लघु उद्यम विकास सम्बन्धि सि.टि.ई.भि.टि. बाट कम्तिमा तह २ वा प्राविधिक एस.एल.सि. उतीर्ण गरेको वा डिप्लोमा कोर्ष गरेको र ३ वर्ष लघु उद्यम विकास, आयआर्जन वृद्धि वा सामाजिक परिचालन सम्बन्धि काम गरेको ।

७. आवश्यक सीप:

- युनिकोडमा नेपाली टाईप गर्न सक्ने,
- Micro Soft word, Excel र Power point मा राम्रोसँग काम गर्न सक्ने,
- मोटरसाईकल/स्कूटी चलाउन सक्ने /लाइसेन्स भएको ।

अनुसूची -२
(दफा ७ को उपदफा (३) सँग सम्बन्धित)
उद्यम विकास सहजकर्ताको कार्य विवरण

पद	:	उद्यम विकास सहजकर्ता
योग्यता	:	दफा .... मा उल्लेख भए बमोजिम खुलाउने
कार्यस्थान	:	स्थानीय तह /उद्योग विकाससँग सम्बन्धित शाखा वा उपशाखा
अवधि	:	मिति .... देखि .... सम्म

(१) उद्यम विकास सहजकर्ताका कार्य जिम्मेवारीहरु:-

उद्यम विकास सहजकर्ताले अध्यक्ष/उपाध्यक्ष उद्यमशीलता विकास कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०७८ बमोजिम उद्योग विकास शाखा वा उपशाखाको मातहत देहाय बमोजिमको कार्य गर्नु पर्नेछ:-

(क) नयाँ उद्यमी श्रृजना तर्फः

- वडास्तरमा कार्यक्रम र लघु उद्यम विकास (मेड) मोडेल सम्बन्धमा अभिमूखीकरण गर्ने,
- तोकिएको वडा/बस्तीमा सहभागितात्मक ग्रामीण लेखाजोखाको पद्धतिबाट स्थानीय स्रोत साधन, बजार र लक्षित वर्गको पहिचान तथा लघु उद्यम विकासको लागि घरधुरी लगायतको सर्वेक्षण गरी संकलित सूचना तथा तथ्याङ्क विश्लेषणको आधारमा प्रतिवेदन तयार गरी पेश गर्ने,
- लघु उद्यमी समूह गठन गर्ने, नियमित बैठक बसाउने, व्यावसायिक शिक्षा दिने र नेतृत्व विकास सम्बन्धी कृयाकलाप गर्ने,
- सम्भावित लघु उद्यमीलाई उद्यमशीलता विकास तालिम (TOPE, TOSE) र लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशी सम्बन्धी तालिम प्रदान गर्ने,
- सहभागीले छनौट गरेका उद्यम/व्यवसायको व्यावसायिक योजना तयार गर्नको लागि सहजीकरण गर्ने,
- व्यावसायिक योजनाको आधारमा उपयुक्त देखिएको व्यवसायको छनौटको आधारमा प्राविधिक सीप विकास तालिमको लागि सहजीकरण गर्ने,
- लघु उद्यमीको उद्यमको स्थापना तथा शुरुवातको लागि आवश्यक वित्तीय सेवामा पहुँच उपलब्ध गराउनको लागि वित्तीय संस्था तथा सहकारी संस्थासँग समन्वय तथा सहजीकरण गर्ने,
- उपयुक्त प्रविधि सम्बन्धी सूचना सङ्कलन गर्ने र त्यसको सम्बन्धन उद्यमीसँग गराउन पहल गर्ने, गराउने,
- उद्यमीको बजार योजना तयार गरी त्यसलाई कार्यान्वयन गर्ने,
- उद्यमीलाई नियमित रूपमा भेटघाट गरी व्यावसायिक परामर्श दिने,
- साझा सुविधा केन्द्र (उद्यम घर) को स्थापना तथा दिगो रूपमा सञ्चालनको लागि सहजीकरण गर्ने,
- लघु उद्यमीलाई प्रदान गरिएको सेवाको तथ्याङ्क अद्यावधिक गर्ने ।

(ख) उद्यमको स्तरोन्ति तर्फः

- सञ्चालनमा रहेका लघु उद्यमको व्यावसायिक क्षमता अभिवृद्धिका लागि आवश्यकता पहिचानको सम्बन्धमा SWOT Analysis गर्ने र त्यसको आधारमा तोकिएको बजेट तथा कार्यक्रमभित्र रही सहयोगको क्षेत्रको प्राथमिकीकरण गर्ने,
- उद्यमीको व्यवसाय व्यवस्थापन तथा व्यवसायको वृद्धिको लागि उद्यमशीलता विकास तालिम (TOEE, TOGE) सञ्चालन गर्ने,
- उद्यमीको व्यावसायिक क्षमता अभिवृद्धि गर्नको लागि देहायका विषयमा सहजीकरण गर्ने:-
  - लघु उद्यमीद्वारा उत्पादित वस्तुको बिक्री बढाउन,
  - उत्पादन तथा उत्पादकत्वमा अभिवृद्धि गर्न,
  - प्रविधिमा पहुँच तथा हस्तान्तरण गर्न,
  - सीप विकास तालिम प्रदान गर्न,
  - लघु उद्यमीको नाफामा वृद्धि गर्न,
  - वस्तु विकास तथा विविधिकरण गर्न,
  - गुणस्तर नियन्त्रण तथा गुणस्तरीय वस्तु वा सेवाको उत्पादन गर्न,
  - बजार सञ्जालको विकास तथा व्यावसायिक परामर्श प्रदान गर्न,
  - उद्यमीले आंशिक रूपमा सञ्चालन गरेको उद्यमलाई पूर्ण रोजगारीमा परिवर्तन गराउन ।
- लघु उद्यमीलाई निजले सञ्चालन गरेको उद्यमबाट आधारभूत आर्थिक आवश्यकता पूरा गर्न सक्षम हुने स्तरमा नाफा आर्जन गर्न सक्षम बनाउन सहयोग गर्ने,
- लघु उद्यमी समूहको परिचालन तथा क्षमता अभिवृद्धिका लागि सहयोग गर्ने,
- लघु उद्यमीको व्यावसायिक कारोवार तथा प्रदान गरिएको सेवाको तथ्याङ्क अद्यावधिक गर्ने ।

(ग) अन्य :

- कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा आवश्यक पर्ने नीति निर्माणको लागि आवश्यकताको आधारमा स्थानीय तहलाई सहयोग गर्ने,
- गाउँपालिकाको उद्योग विकास शाखा वा उद्योगसँग सम्बन्धित शाखासँग लघु उद्यमका लागि प्रत्यक्ष सम्पर्कमा रही तोकिएको कार्य गर्ने,
- यस कार्यक्रम तथा उद्यम विकास वा सीप विकास सम्बन्धी अन्य कार्यक्रम सञ्चालनको लागि परिचालित कर्मचारीको मेड मोडेलमा क्षमता अभिवृद्धि गर्न सहजीकरण गर्ने,
- स्थानीय तहमा सञ्चालन हुने बार्षिक योजना तर्जुमा प्रकृत्यामा लघु उद्यम विकास कार्यक्रमलाई मूलधारमा ल्याउनको लागि स्थानीय तहका जनप्रतिनिधि, कर्मचारी, लगायत अन्य साझेदार संघ संस्थालाई आ-आफ्नो जिम्मेवारी तथा भूमिकाको बारेमा छलफल वा अनुशिक्षण पद्धति मार्फत् सुसूचित गराउने,
- उद्यम विकास रणनीतिक योजना निर्माण तथा यसको कार्यान्वयनको लागि आवश्यकता अनुसार सहजीकरण गर्ने,
- स्थानीय तहले कार्यक्रम सञ्चालनको लागि आवश्यक बजेट विनियोजन तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्न आवश्यक सहजीकरण गर्ने,

- कार्यक्रम अन्तर्गत सञ्चालन गरिएका सबै कृयाकलाप तथा बजेटको अनिवार्य रूपमा समुदायस्तरमा सार्वजनिक लेखा परीक्षण गरी प्रतिवेदन पेश गर्ने र स्थानीय तहले आयोजना गरेको सार्वजनिक सुनुवाईमा सहभागी हुने,
- कार्यक्रमले तोकेको कार्य प्रगति प्रतिवेदन समयमा नै तयार गरी पेश गर्ने,
- उद्यमशीलता विकास सहजीकरण केन्द्र वा अन्य यस्तै प्रकृतिका संस्था/ एकाईसंग सम्भावना भएका क्षेत्रमा साझेदारी वा सहकार्य हुने गरी समन्वयमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने,
- उद्योग विकास शाखाले लघु उद्यमसँग सम्बन्धित तोकिएका कार्य गर्ने,
- कार्यविधिमा उद्यम विकास सहजकर्ताले गर्ने भनी तोकिएका अन्य कार्यहरू गर्ने।

(२) उद्यम विकास सहजकर्तामा हुनुपर्ने सीपहरू:-

- उद्यम विकास सहजकर्ता मृदभाषी, स्थानीय भाषालाई सम्मान गर्ने, ध्यान दिएर सुन्ने, रचनात्मक उत्तर दिने, समुदायमा घुलमिल हुन सक्ने आदि सीप भएको,
- लघु उद्यमीलाई उनीहरूको उद्यम सफलतापूर्वक सञ्चालन गर्नका लागि व्यावसायिक परामर्श प्रदान गर्न सक्ने,
- लघु उद्यमका सफलताका पक्ष पहिचान गर्न सक्ने, सञ्चालित उद्यमको सफल र दुर्बल पक्षको विश्लेषण गरी सफल उद्यमको विकास गर्न सक्ने,
- उद्यमी र उद्यमको समस्याको पहिचान गर्न उद्यमीसँगको अन्तर्क्रिया, समाधानका उपाय खोजी गर्न सहभागितामूलक पहल, विश्लेषण तथा अनुभवको आधारमा उपयुक्त निर्णय गर्न सक्ने,
- लघु उद्यमी तथा उनीहरूको उद्यमको नियमित सुपरिवेक्षण, अनुगमन गरी आवश्यक सुझाव तथा उद्यम स्तरोन्तिका लागि आवश्यक तालिमको आयोजना, सोको लागि अन्य सेवा प्रदायक संस्थासँगको समन्वय र सहकार्य गर्न सक्ने,
- उद्यमीसँग व्यवहारिक छलफलको माध्यमबाट दोहोरो सिकाईको वातावरण तयार गर्न सक्ने ।

(३) सेवा करार सम्झौता समाप्त हुने:

उद्यम विकास सहजकर्तासँगको करार सम्झौता हुँदाका बखतको शर्तमा आर्थिक वर्षको अगावै समाप्त हुने भनी सम्झौतामा तोकिएको भए सोही बमोजिम र सो नभएमा सोही आर्थिक वर्षको अन्तमा स्वतः समाप्त हुनेछ । सम्झौता भङ्ग भए भङ्ग भएको २ दिनभित्र वा सम्झौता समाप्त हुनु पूर्व आफ्नो जिम्मामा रहेको जिन्सी, नगद वा कागजात बरबुझारथ गर्नु पर्नेछ । बरबुझारथ नगरेमा प्रचलित कानून बमोजिम असुल उपर गरी कारबाही हुनेछ ।

अनुसूची -३

(दफा १३ को उपदफा (१) संग सम्बन्धित)

कार्यक्रम कार्ययोजनाको ढाँचा

फालेलुङ गाउँपालिकाको उद्यमशीलता विकास कार्यक्रम

आ.ब. :२०७८/७९

क्र.सं.	कृयाकलाप	लक्ष्य	समय (चौमासिक)			बजेट (रु.)	मुख्य जिम्मेवार व्यक्ति
			पहिलो	दोस्रो	तेस्रो		
क)	नयाँ उद्यमी श्रृजना						
१	उद्यम विकासका लागि सामाजिक परिचालन						
१.१	पि.आर.ए.						
१.२	घरधुरी सर्वेक्षण सम्पन्न (फारम ए र बी)						
१.३	सम्भाव्य लघु उद्यमीका रुमा सहभागीहरूको छनौट						
१.४	भैरहेका उद्यमी सम्भाव्य उद्यमीका रुपमा पहिचान भएमा (फारम सी)						
१.५	बजार सर्वेक्षण फारम (फारम डि)						
१.६	उपयुक्त प्रविधि अध्ययन सम्पन्न(फारम ई)						
१.७	श्रोत सम्भावना अध्ययन सम्पन्न (फारम एफ)						
१.८	वातावरण परिक्षण सम्पन्न (फारम जी)						
१.९	लघु उद्यमी समूहको गठन तथा परिचालन						
२	उद्यमशीलता विकास तालिम						
२.१	उद्यमशीलता विकास तालिम सञ्चालन (टोपे, टोसे र लैङ्गिक सचेतना)						
२.२	व्यवसायिक योजना तयार गरिने सङ्ख्या						
२.३	उद्यम व्यवसायको छनौट						
३	प्राविधिक सीय विकास तालिम						
३.१	व्यवसायिक योजनाको आधारमा छनौट भएको उद्यमको आधारमा सीप विकास तालिम						
४	लघु वित्तमा पहुँच						
४.१	लघु उद्यमी र वितीयसेवा प्रदायकसँग अन्तक्रिया						
४.२	उद्यमीको लागी घुम्टिकोष परिचालन						
४.३	लघु कर्जा प्राप्त गर्ने उद्यमीको सङ्ख्या						
४.४	लघु उद्यमको वीमाकोलागिसहजीकरण						
५	उपयुक्त प्रविधिमा पहुँच तथा हस्तान्तरण						
५.१	उपयुक्त प्रविधि आपूर्ती गर्ने संस्थाहरूको रोस्ट्र तयारी						
५.२	प्रविधि आपूर्तिकर्तासँग सम्बन्धन विकास						
५.३	उपयुक्त प्रविधि हस्तान्तरण						
६	बजार सम्बन्ध विकास						
६.१	उद्यमी र क्रेताहरू बीच अन्तरक्रिया						
६.२	बजार र प्रवर्द्धनात्मक कृयाकलापहरू						
६.३	अन्य बजार विकास सम्बन्धी कृयाकलाप						
७	व्यवसायिक परामर्श सेवा						
८	साझा सुविधा केन्द्र स्थापना र सन्चालन						
९	कार्यक्रम संयोजक र उद्यम विकास सहजकर्ता परिचालन						
(ख)	भइरहेको उद्यमीको स्तरोन्ति						
१	स्तरोन्तिको लागी आवश्यकता पहिचान गर्ने						
२	आवश्यकता पहिचानको आधारमा पुनर्ताजगी तथा स्तरोन्ति तालिम						

३	प्रविधि हस्तान्तरण तथा प्रविधि पहुँचको लागि सहजीकरण						
४	बजारीकरणमा सहयोग						
५	व्यावसायिक परामर्श						
६	स्तरोन्ति हुने कुल उद्यमीको सङ्ख्या						
(ग)	रोजगारी सृजना हुने कुल सङ्ख्या						
१	नयाँ उद्यमीबाट रोजगारी सृजना हुने सङ्ख्या						
२	स्तरोन्तिबाट थप रोजगारी सृजना हुने सङ्ख्या						
(३)	गरीबीको रेखाबाट माथि आउने लघु उद्यमीको सङ्ख्या						
	जम्मा बजेट:						

नोट:- कार्ययोजना तयार गर्दा नयाँ उद्यमी सृजनाको लागि प्रति उद्यमी कम्तिमा रु. ३०,०००/-, स्तरोन्तिको लागि प्रति उद्यमी कम्तिमा रु. १५,०००/- र प्रति साझा सुविधा केन्द्रको लागि कम्तिमा रु. १०,००,०००/- को दरले बजेट विनियोजन गर्नु पर्नेछ ।

... ..
तयार गर्ने
 ... .. शाखा

... ..
सिफारिस गर्ने
 प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

... ..
स्वीकृत गर्ने
 अध्यक्ष,
 उद्यम विकास समिति

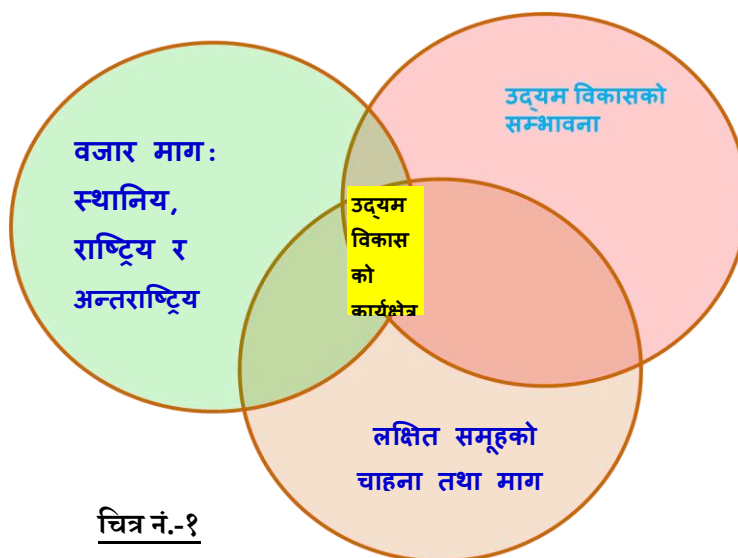
अनुसूची -४

(दफा २५ को उपदफा २ संग सम्बन्धित)

लघु उद्यम विकास (मेड) मोडेल

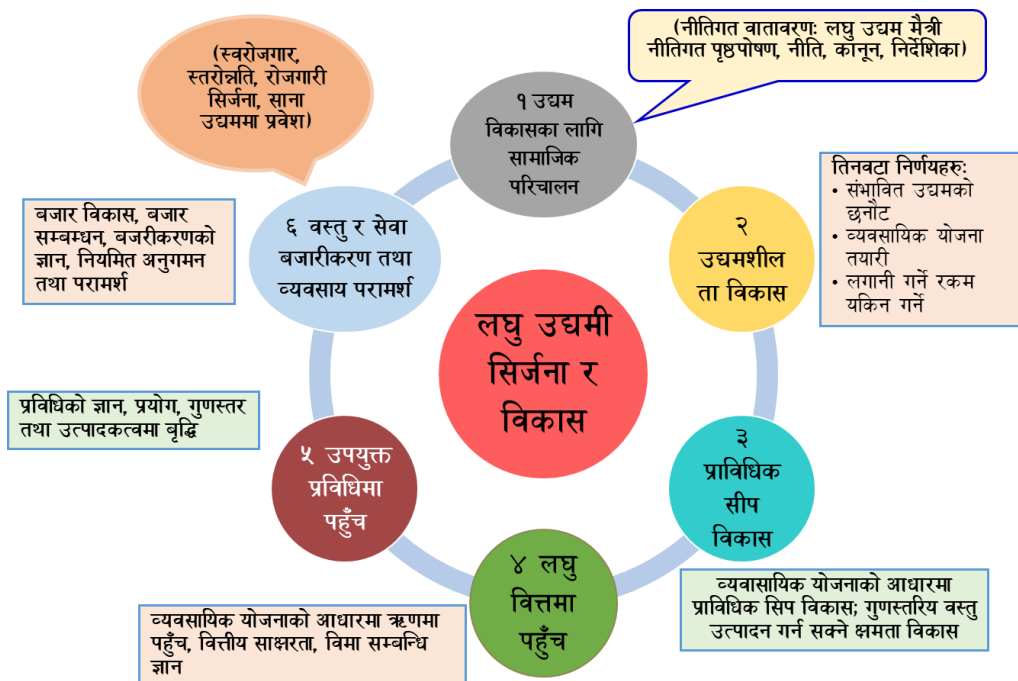
लघु उद्यम विकास (मेड) मोडेल सम्भाव्य बजार, उद्यमीहरूको माग र उद्यम विकासको सम्भावनाको आधारमा उद्यम विकास गरिने अवधारणामा आधारित छ । यस मोडेल अनुसार कुनै पनि क्षेत्रमा उद्यम विकास गर्नको लागि तीनवटा पक्षहरूको विश्लेषण गर्नु पर्छ, जस अन्तर्गत लक्षित समूहको चाहना, उनीहरूको चाहना बमोजिमको उद्यमको लागि आवश्यक स्रोत स्थानीय स्तरमै उपलब्धता र सम्भावित उद्यमबाट उत्पादन हुने वस्तुको बजारको सम्भाव्यता पर्दछन् । यस अवधारणामा मुख्य गरी बजार मागको अवस्थालाई विश्लेषण गरी बजारको सुनिश्चितताको आधारमा मात्र उद्यम विकासको लागि थप प्रक्रियाहरू प्रदान गरिन्छ । उद्यम विकासको लागि उद्यमीहरूको माग, बजार सम्भाव्यता, कच्चा पदार्थमा आधारित रहेर उद्यम विकासको सम्भाव्यता हेरेर मात्र उद्यम विकासको कार्यक्रमहरू शुरु गरिन्छ । (चित्र नं.-१ हेर्नुहोस्)

Venn Diagram (रोटी चित्र)

उद्यमीहरूको श्रृजना र विकास कसरी गर्ने भन्ने हालसम्मको सिकाई, अनभुव र सफलतापूर्वक गरिएको प्रयासबाट उद्यमीहरूलाई एकीकृत सेवा अवधारणा (Integrated Service Approach) अन्तर्गत सहयोग गरी दिगो उद्यम विकास गर्न सकिन्छ भन्ने प्रमाणित भएको छ । यस अवधारणा अन्तर्गत विगतको अनुभवबाट प्रमाणित भइसकेको प्रक्रियाहरू जस्तै: उद्यम विकासको लागि सामाजिक परिचालन, उद्यमशीलता विकास, सीपमूलक तालिम, वित्तमा पहुँच, उपयुक्त प्रविधि, बजारीकरण, व्यावसायिक परामर्श र उद्यमको स्तरोन्तिको साथै उद्यम विकासको लागि नीतिगत वातावरण निर्माणमा निरन्तर जोड दिनु पर्नेछ (हेरौं, चित्र नं.-२) ।

लघु उद्यम विकास मोडेलको प्रारूप

चित्र नं.-२

उद्यमशीलता विकासको लागि चरणबद्ध रूपमा विभिन्न ६ वटा चरणहरूमा व्यावसायिक सेवा प्रदान गर्नु पर्ने हुन्छ । यी चरणहरूमा गरिने कार्यहरूको विवरण छोटकरीमा तल प्रस्तुत गरिएको छ ।

१. उद्यम विकासको लागि सामाजिक परिचालन:

यस चरणमा उद्यम गर्न इच्छुक समुदायलाई उद्यमी समूहमा आवद्धता गराई उद्यमसँग सम्बन्धित पक्षहरूको बारेमा छलफल गर्ने, उद्यम स्थापनाको लागि उत्प्रेरित तथा नेतृत्व विकास गर्ने कार्य गरिन्छ । यसको अतिरिक्त उद्यम विकासको लागि सम्भाव्य स्रोतहरूको विश्लेषण गर्ने, सम्भावित उद्यमीहरू छनौट गर्ने तथा बजारको सम्भावनाको क्षेत्रहरूको पहिचान गर्ने जस्ता कार्यहरू समेत गरिन्छ ।

२. उद्यमशीलता विकास:

सम्भावित उद्यमीहरूको छनौट पश्चात् उनीहरूलाई उद्यम गर्नको लागि तत्परता ल्याउन, जोखिम लिन, उद्यमशील सोच विकास गर्न, उद्यम गर्नको लागि उत्प्रेरणा गराउने लगायत व्यवसायलाई शुरु तथा सञ्चालन गर्नको लागि व्यावसायिक सीप समेत प्रदान गरिन्छ । उद्यमशीलता विकासको लागि अन्तर्राष्ट्रिय श्रम सङ्गठनले तयार गरेको उद्यमशीलता विकास प्याकेज सम्बन्धी "आफ्नो व्यवसाय शुरु तथा सुधार गर्नुहोस् (Start and Improve Your Business, SIYB) तालिम" प्रदान गरिन्छ । यस प्याकेजमा ४ प्रकारको तालिमहरू क्रमशः Training of Potential Entrepreneurs (ToPE), Training of Starting Entrepreneurs (ToSE), Training of Existing Entrepreneurs (ToEE) र Training of

Growth Enterprise (ToGE) प्रदान गरिन्छ । नयाँ उद्यमी श्रृजनाको लागि ToPE र ToSE तालिम प्रदान गरिन्छ । तालिमको अन्त्यमा सहभागीहरू उद्यम गर्नको लागि तयार भई उद्यमको छनौट गरी त्यसको शुरुवात तथा व्यवस्थापन गर्नको लागि प्रशिक्षित हुन्छन् । साथै छनौट गरेको उद्यमको व्यावसायिक योजना समेत तयार गरिन्छ जसमा उद्यमको बजारको सम्भावना, बजार योजना, उत्पादन योजना, खर्च, कुल पुँजीको एकीन र यसको स्रोतको व्यवस्थापन तथा उद्यमको नाफा नोक्सानको विश्लेषण गरिन्छ ।

३. प्राविधिक सीप विकास तालिम:

सम्भावित उद्यमीले उद्यमशीलता विकास तालिम पश्चात् उद्यमको छनौट, आवश्यक कच्चा पदार्थको लेखाजोखा, व्यावसायिक योजनाको निर्माण र उद्यम गर्न चाहिने पुँजिको कसरी व्यवस्थापन गर्ने भन्ने सोचको विकास पश्चात मात्र प्राविधिक सीप विकासको तालिम प्रदान गरिन्छ । व्यावसायिक योजनाको आधारमा छनौट भएको उद्यमको लागि चाहिने आवश्यक प्राविधिक सीप विकास प्रदान गरिन्छ । नतिजामूलक सीप विकास तालिम प्रदान गरिने हुँदा तालिम पश्चात् उद्यमीहरूमा गुणस्तरीय वस्तु तथा सेवाहरू उत्पादन गर्न सक्ने प्राविधिक सीप क्षमताको विकास हुन्छ । परम्परागत सीपमा आधारित उद्यमको छनौट गरेको अवस्थामा पनि थप सीप विकास तालिमको व्यवस्था गर्नु पर्ने हुन्छ ।

४. वित्तीय पहुँच:

व्यावसायिक योजनाको आधारमा आवश्यक कुल पूँजीको लागि स्वलगानी तथा ऋणको समेत आवश्यकता हुन्छ । उद्यमशीलता विकास भनेको व्यावसायिक जोखिम समेत लिन सक्ने क्षमता हुने भएकोले उद्यमीहरू ऋण प्राप्त गर्न इच्छुक हुन्छन् । यसको लागि वित्तीय सेवा प्रदायकहरूसँग समन्वय गराई ऋणको व्यवस्थापन गर्न सहजीकरण गरिन्छ । उद्यमशीलता विकासको तालिम दिँदा नै उद्यमीहरूलाई व्यवसाय सञ्चालन गर्न ऋण लिनुपर्छ र वस्तु वा सेवा उत्पादन गरेर ऋण तिर्ने वा नाफा आर्जन गर्ने कुरामा उत्प्रेरणा गरिएको हुन्छ ।

५. उपयुक्त प्रविधिमा पहुँच:

उपयुक्त प्रविधिले उद्यमीको उत्पादकत्वमा वृद्धि गर्नु, प्रतिस्पर्धीहरूको वस्तुसँग गुणात्मक रूपमा प्रतिस्पर्धा गर्न तथा उत्पादन लागतमा कमी ल्याउने गर्दछ । तसर्थ उद्यमको प्रकृतिको आधारमा उद्यमीहरूलाई उपयुक्त प्रविधिहरूको बारेमा जानकारी, पहुँच तथा त्यसको सञ्चालनको लागि सहजीकरण गरिन्छ । प्रविधिहरू लागत साझेदारीमा हस्तान्तरण गरिन्छ । सरकारी अनदानको उचित प्रयोगको लागि उपयुक्त प्रविधिमा लगानी गर्न सकिन्छ । उद्यम सञ्चालन गर्न प्रविधि (मेसिन औजार) को आवश्यकता हुन्छ, त्यसैले उद्यमीहरूलाई उपयुक्त प्रविधिमा पहुँच पुऱ्याउन मद्दत गर्नु पर्ने हुन्छ ।

६. बजारीकरण तथा व्यावसायिक परामर्श:

उद्यमीले उत्पादन शुरु गरे पश्चात् उत्पादित वस्तुको बजारीकरण गर्नु सबैभन्दा महत्वपूर्ण पक्ष हो । यसको लागि उत्पादित वस्तुहरूको Buy Back Guarantee, Business to Business Linkage गर्ने लगायत बजार प्रवर्द्धनको लागि Grading, packaging, labeling, branding जस्ता कृयाकलापहरूमा समेत सहजीकरण गरिन्छ । उल्लेखित छ वटा चरणहरूमा

एकीकृत र क्रमबद्ध सेवा प्रवाह गरे पश्चात् उद्यमशीलताको क्षमता विकास गरी सम्भाव्य लघु उद्यमीहरूलाई उद्यमीको रूपमा तयार गर्न सकिने मान्यता नै यस लघु उद्यम विकास (मेड) मोडेलको सिद्धान्त हो। नयाँ श्रृजना भएको उद्यमीहरूलाई उद्यमको शुरुवात पश्चात् निरन्तर रूपमा अनुगमन गरी त्यसको आधारमा आवश्यक परामर्श तथा अन्य सेवाहरू प्रदान गर्दै उद्यमलाई स्तरोन्ति गरी दिगोपनको अवस्थामा पुऱ्याउन समेत यस मोडेलको विशेषता रहेको छ।

अनुसूची -५

(दफा १८ को उपदफा (२) सँग सम्बन्धित)
घर परिवार सर्वेक्षण फारामहरू (फाराम ए, बी र सी)

घर परिवार सर्वेक्षण फाराम – ए (Form A)

(सबै घर परिवारको लागि)

प्रश्नावली नम्बर:

१) घरधुरी विवरण			
प्रदेशको नाम / नम्बर:	जिल्ला:	गाउँपालिका:	बजार केन्द्र:
वडा नम्बर:	बस्तीको नाम:	घर मूलीको नाम:	

जातीय समूह:	जाति:
धर्म:	तपाईंको परिवारको आर्थिक अवस्था कस्तो छ भन्ने सोच्नुहुन्छ ?

(क) घर परिवार सम्बन्धी विवरण भर्नुहोस्,-

(२) परिवारको सदस्यको भोगचलनमा रहेको जग्गा जमिनको विवरण						
स्वामित्वको किसिम	खेत (रोपनी/किगाहा)	बारी (रोपनी/किगाहा)	घडेरी (रोपनी/किगाहा)	जङ्गल (रोपनी/किगाहा)	अन्य (रोपनी/किगाहा)	जम्मा (रोपनी/किगाहा)
आफ्नो निजी						
मोही कमाएको						
बटैया						
ऐलानी, सरकारी						
गुठी						
जम्मा क्षेत्रफल						
अरूलाई कमाउन दिएको						

(३) (क) पशुधन सम्बन्धी विवरण

स्वामित्व किसिम	आफ्नो आफैँले पालेको सङ्ख्या	अरूको आफूले पालेको सङ्ख्या	अनुमानित मूल्य (रु.)	अघिल्लो साल बिक्री गरिएको सङ्ख्या	पशुधनको बिक्रीबाट अघिल्लो वर्ष भएको आमदानी (रु.)
गाई					
गोरू बाछी					
पाडो भैंसी					
पाडी भैंसी					
भेडा च्याङ्ग्रा					
खसी बाख्रा					
सुँगुर बड्गुर					
हाँस कुखुरा					
घोडा, खच्चर					
खरायो					
माछा (भुरा छाडेको)					
परेवा					

अन्य							
(३) (ख) अघिल्लो साल गरिएको दुग्धजन्य तथा मासुजन्य पदार्थको बिक्री विवरण:-							
दुध बिक्रीबाट भएको आम्दानी (रु.)	दुधजन्य पदार्थ (घ्यू, बटर, मिठाई) को बिक्रीबाट भएको आम्दानी (रु.)			अण्डा बिक्रीबाट भएको आम्दानी (रु.)	माछा तथा मासु बिक्रीबाट भएको आम्दानी (रु.)		
(४) गत वर्ष भएको कृषि उब्जनी सम्बन्धी विवरण:-							
बालीको प्रकार	बाली लगाइएको क्षेत्रफल	इकाई	कुल उब्जनी के.जी.	आफूले उपभोग गरेको अनुमानित रकम (रु.)	बिक्री गरेर भएको आम्दानी रकम (रु.)		
धान							
गहुँ							
मकै							
कोदो							
जौ							
आलु							
तेलहन							
दलहन							
तरकारी							
उखु							
अदुवा							
लसुन							
बेसार							
फापर							
कागुनो							
चिनो							
अन्य							
(५) गत वर्ष भएको फलफूल उत्पादन सम्बन्धी विवरण:-							
फलफूलको प्रकार	फलफूल रोपिएको क्षेत्रफल	इकाई	फल लाग्ने वृक्ष सङ्ख्या	फल नलाग्ने वृक्ष सङ्ख्या	फलफूल उत्पादन केजी	फलफूल बिक्री परिमाण केजी	फलफूल बिक्रीबाट भएको आम्दानी रकम (रु.)
सुन्तला							
कागती							
ज्यामिर							

जुनार							
स्याउ							
अनार							
अङ्गुर							
केरा							
आँप							
मेवा							
निबुवा							
लिची							
नास्पाती							
आलुबखडा							
भोगटे							
अन्य							

(६) उद्यम सम्बन्धी विवरण (उद्यम गरेको भए)

उद्यमको नाम	उद्यमको उत्पादन	उद्यम बाट हुने वार्षिक आम्दानी (रु.)

(७) घरको स्थिति सम्बन्धी विवरण (उपयुक्त कोठामा चिनो लगाउनुहोस्)

घरको स्वामित्वको प्रकार	आफ्नै ☐	भाडामा ☐	घरविहिन ☐	अरूको शरण ☐
घरको भित्ताको प्रकार	ढुंगा/माटो ☐	ईटा/माटो ☐	ढुंगा/सिमेन्ट ☐	ईटा/सिमेन्ट ☐
घरको छानाको प्रकार	खर / पराल ☐	सिमेन्टेड ☐	जस्ता / टायल / स्लेट ☐	
घरको तल्लाको सङ्ख्या:	कोठाको सङ्ख्या:	घरको लम्बाइ (फिट):	घरको चौडाइ (फिट):	

(८) घरायसी सरसामानको विवरण

सामाग्री	सङ्ख्या	खरिद मूल्य	सामाग्री	सङ्ख्या	खरिद मूल्य	सामाग्री	सङ्ख्या	खरिद मूल्य
रेडियो			रंगिन टिभी			श्यामश्वेत टिभी		

बयलगाडा			साइकल			मोटरसाइकल		
ट्रयाक्टर			पम्पिड सेट			कलधारा		
फर्निचर			चारा काट्ने मेसिन			सिलाउने मेसिन		
सोलार सेट			घट्ट			क्यामरा		

(९) तपाईंको परिवारलाई वर्षभरि आवश्यक खाद्यान्न कसरी पूर्ति हुन्छ ?

आफ्नै उत्पादनबाट (महिना)	ब्यपारबाट (महिना)	ज्याला मजदुरीबाट (महिना)	अँचोपैँचो सापटीबाट (महिना)	ऋण-उधारोबाट (महिना)	जम्मा (महिना)
					१२

(१०) तपाईंको परिवारले लिएको ऋण सम्बन्धी विवरण:-

ऋणको श्रोत (बैंक, वित्तीय संस्था, सहकारी)	ऋण लिएको मिति	ऋण रकम (रु.)	ऋणको वार्षिक ब्याजदर	ऋण लिनुको कारण- (उपभोग वा आयआर्जन)	तिरिसकेको ऋण रकम (रु.)	तिर्न बाँकी ऋण रकम (रु.)	ऋण नतिर्नुको कारण	ऋण तिर्ने योजना गरिएको मिति

(११) थप घरायसी प्रश्न (उपयुक्त कोठामा चिनो लगाउनुहोस्) :-

खाना पकाउन प्रयोग हुने इन्धन	☐ दाउरा	☐ ग	☐ मट्टितेल	☐ ष्वाली पराल	☐ जुली	☐ सौर्य उर्जा
	☐ गोबर ग्यास	☐ लपी ग्यास	☐	☐	☐	
खाना पकाउन दाउराको प्रयोग गर्ने गरेको भए, चुल्होको प्रकार	☐ रम्परागत सुध ☐ एको					
खाने पानीको स्रोत	☐ षाइपको पानी	☐ ट्यु	☐ ल कुवा	☐ ल खोला	☐	☐
खानेपानी ल्याउन लाग्ने समय (मिनेटमा)						

(१२) तपाईंको परिवारमा ५ वर्षमुनि उमेरको बालबालिकालाई कति पटक झाडापखाला लागेको छ ?

झाडापखाला लागेको १ वर्ष मुनिको शिशुको सङ्ख्या	झाडापखाला लागेको ५ वर्ष मुनिको बालबालिकाको सङ्ख्या	५ वर्ष मुनिको बालबालिकालाई हालसम्म कति पटक झाडापखाला लाग्यो ?

(१३) तपाईंको परिवारमा खोप लगाउन छुटेका बालबालिकाको सङ्ख्या

५ वर्षमुनिका बालिकाको सङ्ख्या	५ वर्षमुनिका बालकको सङ्ख्या

(१४) विद्यालय जान छोडेको वा जाँदै नगएको बालबालिकाको सङ्ख्या :-

विद्यालयमा भर्ना नभएका ६ देखि १२ वर्षसम्मका बालिकाको सङ्ख्या	विद्यालयमा भर्ना नभएका ६ देखि १२ वर्षसम्मका बालकको सङ्ख्या	विद्यालयमा भर्ना नभएका वा पढाइ छाडेका १३ देखि १७ वर्षसम्मका किशोरीको सङ्ख्या	विद्यालयमा भर्ना नभएका वा पढाइ छाडेका १३ देखि १७ वर्षसम्मका किशोरको सङ्ख्या

(१५) तपाईंको परिवारमा विगत ५ वर्षमा भएको शिशु तथा मातृमृत्युको विवरण:-

निधन भएको शिशु (१ वर्ष मुनिको) सङ्ख्या	मातृमृत्युको सङ्ख्या

(ख) घरपरिवारको सदस्य सम्बन्धी विवरण भर्नुहोस्

(१६) परिवारको सदस्यको विवरण :-

पूरा नाम	जन्ममिति	लिङ्ग (म./पु.)	फोन	वैवाहिक अवस्था	अपाङ्गता (छ/छैन)	घरमूलीसँगको सम्बन्ध	शिक्षा / शैक्षिक स्तर

पु.: पुरुष, म.: महिला, नि.: नरक्षर, प्रा.: प्राथमिक साक्षर, मा.: माध्यमिक, उ.: उच्च शिक्षा, अ.: अध्ययनरत

१७) परिवारको १६ वर्षभन्दा माथिको सदस्यको पेशा सम्बन्धी विवरण :-

पूरा नाम	मुख्य पेशाको लागि १ र सहायक पेशाको लागि २ लेख्ने					लघु उद्यममा रूचि (छ / छैन)
	कृषि	व्यापार	उद्योग/उद्यम	नोकरी	श्रमिक	

(१८) कामको खोजीमा रहेको १६ वर्ष भन्दा माथिको परिवारको सदस्यको विवरण:-

पूरा नाम	सीप	सीपको विवरण	हाल गरिरहेको कामको प्रकार	इच्छाएको कामको विवरण	काम खोज्न थालेको मिति

(१९) परिवारको १६ वर्षभन्दा माथिको सदस्यको बसाईसराई सम्बन्धी विवरण:-				
पूरा नाम	बसाई सरेको मिति	सदस्य बसाई सर्नुको कारण	बसाईसराइको किसिम (चिनो लगाउनुहोस्)	
			फर्कने गरी	नफर्कने गरी

(ग) परिवार तथा परिवारका सदस्यको आम्दानी र खर्च सम्बन्धी विवरण भर्नुहोस् ।

(२०) ज्याला-मजदुरी (हरूवा) मा संलग्न रहेको १६ वर्षभन्दा माथिको परिवारको सदस्यको विवरण:-					
पूरा नाम	कामको प्रकार (कृषि/गैह्र कृषि)	खाद्यान्नको लागि काम गरेको दिन सङ्ख्या	प्राप्त खाद्यान्नको अनुमानित मुल्य (रु.)	नगदको लागि काम गरेको दिन सङ्ख्या	नगदको लागि कामबाट प्राप्त कूल रकम (रु.)

(२१) परिवारको आम्दानी सम्बन्धी प्रश्नहरू :-				
(माथि उल्लेख भइसकेको कृषि, पशुपालन, दुध, फलफूल, ज्याला मजदुरी, उद्यम व्यवसाय बाहेक)				
तलब भत्ताबाट प्राप्त रकम (रु.)	पेन्सनबाट प्राप्त रकम (रु.)	भाडाबाट प्राप्त रकम (रु.)	छोराछोरी वा इष्टमित्रबाट प्राप्त रकम (रु.)	अन्य आम्दानीबाट प्राप्त रकम (रु.)

(२२) परिवारको खर्च सम्बन्धी विवरण :-						
खाद्यान्नको लागि भएको खर्च रकम (रु.)	लत्ता कपडाको लागि भएको खर्च रकम (रु.)	शिक्षाको लागि भएको खर्च रकम (रु.)	स्वास्थ्यको लागि भएको खर्च रकम (रु.)	घर भाडा वा मर्मतका लागि भएको खर्च रकम (रु.)	चाडपर्वको लागि भएको खर्च रकम (रु.)	फुटकर खर्च रकम (रु.)

जानकारी दिनेको नाम :

अन्तर्वार्ता लिनेको नाम :

अन्तर्वार्ता लिनेको सही :

मिति:

स्थान:

घर परिवार सर्वेक्षण प्रश्नावली
फाराम-बी (Form B)
(बेरोजगार वा सम्भावित उद्यमीहरूका लागि)

प्रश्नावली नम्बर:

लघु उद्यमी बन्न इच्छुक व्यक्तिको नाम:		
घरधुरी नम्बर:	प्रदेश नाम / नम्बर:	
जिल्ला:	महानगरपालिका / उपमहानगरपालिका / नगरपालिका / गाउँपालिका:	
वडा नम्बर:	बस्तीको नाम:	बजार केन्द्र:

सम्भावित उद्यमीसँग सोधिने प्रश्नहरू :-

उपयुक्त कोठामा चिनो लगाउनुहोस् :-						
प्र.नं.	प्रश्न	इच्छुक व्यक्तिको उत्तर				
१	उद्यमशीलता प्रतिको रुचि /प्राथमिकता (१ सबैभन्दा बढी, ३ सबैभन्दा कम)	१	२	३		
२	शैक्षिक स्तर	निरक्षर	प्राथमिक साक्षर	माध्यमिक	उच्च शिक्षा	अध्ययनरत
३	अनुभव	उद्यमी	जागिरे	ज्यालादारी	बेरोजगार	
४	उद्यम गर्न चाहनुको मूल उत्प्रेरणा	स्वावलम्बी हुन	पैसा कमाउन		आत्मनिर्भर बन्न	
५	उद्यमशुरुगर्नकोलागि आवश्यकमध्ये कतिरकम उपलब्ध छ?	पूरै	आधा		थोरै	
६	परिवारतथानातामोतामा कसैले उद्यमगर्नु भएको छ?	आमाबुवा	आफन्त	साथीभाइ	कसैले छैन	
७	उद्यमशुरुगर्नकोलागि चाहिने सीप, कला, खुबी वा अनुभव छ?	छ		छैन		
८	नैतिक समर्थ वा प्रोत्साहन छ ?	धेरै	पर्याप्त		थोरै	
९	कुनै संस्था, समूह वा सहकारीको सदस्यता लिनु भएको छ ?	छ		छैन		

१०	उमेर समूह	१६-२२	२३-३०	३१-४०	४१-५०	५१-६०		
११	शुरु गर्न चाहेको उद्यमको स्थानीय माग छ ?	छ		छैन				
१२	क्षमता विकास सम्बन्धी ज्ञान छ ?	छ		छैन				
१३	उद्यम स्थापना गर्न आवश्यक परेमा बसाइँसर्न तयार हुनुहुन्छ ?	छ		छैन				
१४	व्यापारीक सीप छ ? (पारम्परिक वा व्यावसायिक)	छ		छैन				
१५	उद्यम शुरु गर्न चाहिने रकम कुन स्रोतबाट जुटाउनुहुन्छ ?	आफैं	परिवार	नातागोता	सहकारी	बैंडक	ऋणदाता	साथीभाइ
१६	उद्यमबाट हुने आमदानीलाई कसरी प्रयोग गर्नु हुन्छ ?	उत्पादनमूलक (व्यवसाय)		अन्य (बचत)	अनुत्पादक (खपत)			
१७	तपाईंले उद्यम शुरु गर्नु हुन्छ भने र परिवारका सदस्यहरू दुक्कहुनुहुन्छ ?	छ		छैन				
१८	उद्यम/व्यवसाय सञ्चालन गर्ने स्थानका बारेमा सोच्नु भएको छ ?	छ		छैन				
१९	आवश्यक भौतिक सहयोग परिवारबाट प्राप्त हुन्छ ?	अधिकतम		मध्यम	न्यूनतम			
२०	कुनै तालिममा भाग लिनु भएको छ ?	छ		छैन				

जानकारी दिनेको नाम :

अन्तर्वार्ता लिनेको नाम :

अन्तर्वार्ता लिनेको सही :

स्थान :

मिति : ... .. / ... / ...

**घर परिवार सर्वेक्षण प्रश्नावली,
फाराम-सी (Form C)**

(मौजूदा उद्यमको बारेमा थप जानकारीका लागि)

प्रदेश :	जिल्ला:	न.पा./गाउँपालिका :
वार्ड नं. :	वस्तीको नाम:	
ग्रामीण बजार केन्द्र/बजार केन्द्र:		
घरधुरी नं. :		

उद्यमीको नाम :	
उमेर :	लिङ्ग : म./पु./अन्य
जाति :	धर्म :
विवाहित/अविवाहित: विवाहित/अविवाहित/विधुर/विधुवा/छुट्टिएको/पाखाचुके गरेको।	

१. पृष्ठभूमि	
१.१	उद्यमीको शैक्षिक स्तर .....
१.२	सीप .....
१.३	लिएको तालिम .....

२. उद्यम/व्यवसायको विवरण	
२.१ उद्यम/व्यवसायको नाम	
२.२ गतिविधिको प्रकार	
२.३ व्यवसाय शुरु मिति	
२.४ उद्यममा काम गर्नेको सङ्ख्या	
(क) परिवारबाट ..... (ख) बाहिरको..... (ग) जम्मा	

नोट:- यदि एकै व्यक्तिको एक भन्दा बढी उद्यम-व्यवसाय भएमा छुट्टा छुट्टै फाराम भरी एकै ठाउँमा नत्थी गर्नु पर्नेछ।

३. स्वामित्व		
उद्यमीको आफ्नै ☐	पारिवारिक ☐	अरुको भाडामा ☐
साझेदारी ☐	सहकारी ☐	(lease मा)

४. प्रस्तुत व्यवसाय गर्न तपाईंले कहाबाट प्रेरणा पाउनुभयो ?
--

बुबा ☐	आमा ☐	नातेदार ☐	तालिम/शिक्षा ☐
साथी ☐	परम्परागत ☐	आफ्नै छनोट ☐	अन्य.....

5. तपाईंले आफ्नो उद्यममा कुन प्रकारको कच्चा पदार्थ प्रयोग गर्नु हुन्छ?

५.१ प्रयोग हुने कच्चा पदार्थको नाम : _____

५.२ कच्चा पदार्थको आपूर्ति अवस्था :
वर्षभरि प्राप्त हुने _____
मौसम अनुसार प्राप्त हुने (कुन कुन महिना) _____
कहिले काहीं मात्र _____
मौसम अनुसार प्राप्त भए पनि वर्ष भरि पुग्ने _____

५.३ कच्चा पदार्थ लिन कहा जानुहुन्छ ?
(क) ठाउँको नाम _____ (ख) कति टाढा पर्छ ? _____ कि.मि.
(ग) वर्षमा कति पटक जानुहुन्छ ? _____ (घ) आउने जाने खर्च ? _____
(ङ) एक पटकमा कतिको खरिद गर्नुहुन्छ ? _____

५.४ कच्चा पदार्थको आपूर्तिमा भएको मुख्य समस्याहरू
(१) _____
(२) _____
(३) _____
(४) _____

६. उद्यमका लागि उपलब्ध स्रोतको विवरण :

६.१ तपाईंको उद्यमको पूँजीको स्रोत के के हुन ?

स्रोत	स्रोतस्थल	जम्मा रु.	ऋण लिएको भएमा सोको विवरण				अन्तिम पटक प्रयोग गरेको मिति
			व्याज दर	भुक्तानी रु.	बाँकी रु.	कहिले तिर्ने योजना छ ?	
आफ्नो निजी बचत							
परिवार							
नातेदार							

स्थानीय साहू महाजन							
गैर सरकारी संस्था							
सहकारी संस्था							
सामुदायिक सङ्गठन							
बैंक							
अन्य							
६.२ पूँजीसँग सम्बन्धित भोगेका मुख्य समस्याहरू (१) _____ (२) _____ (३) _____ (४) _____							

७. सेवा प्रदान गर्ने उद्यमको हकमा								
सेवाको विवरण	ज्याला लिने अवधि				सेवा प्रदान गर्ने जम्मा घर	जम्मा आय		जम्मा वार्षिक आय रु.
	पटक	दैनिक	मासिक	वार्षिक		जिन्सी	नगद रु.	

८. उत्पादन गर्ने वस्तुहरूको विवरण			
उत्पादित वस्तुको प्रकार	उत्पादन सङ्ख्या		प्रति इकाई उत्पादन मूल्य रु.
	प्रति सप्ताह	प्रति महिना	
८.१ उत्पादन प्रक्रियामा रहेका मुख्य समस्याहरू			
(१) _____			

(२)
(३)
८.२ उत्पादित वस्तु सम्बन्धी मुख्य समस्याहरू
(१)
(२)
(३)

९. बजारीकरण				
तपाईंको उत्पादन बिक्री वितरण कसरी हुने गरेको छ?	कहाँ लगेर बेच्ने (स्थान)	वार्षिक कति बिक्री हुने (परिमाण)	प्रति इकाई बिक्री मूल्य कति (मूल्य)	उत्पादनको ओसार पसारको खर्च (रु.)
उत्पादन स्थलबाटै बिक्री				
स्थानीय बजारमा आफैं लग्ने				
सहकारी मार्फत्				
व्यापारी मार्फत्				
अन्य				

१०. बिक्री वितरण
१०.१ उत्पादित सामान कुन रूपमा बढी बिक्री हुन्छ ? नगद ☐ उधारो ☐
१०.२ उधारोमा बिक्री गर्ने गरेको भए उठाउन कति बाँकी छ ? रु. _____
१०.३ हालसम्म उधारोमा कति रकम डुबेको छ ? रु. _____

११. थप माग सम्बन्धी विवरण
११.१ तपाईंले आफ्नो माल सामग्री बेचिरहेको ठाउँभन्दा अन्यत्रबाट थप माग भइरहेको जानकारी पाउनुभएको, - छ ☐ छैन ☐
११.२ पाएको छ भने ठाउँको नामहरू _____ _____ परिमाण ।

१२. बिक्री वितरणमा हुने प्रतिस्पर्धा		
१२.१ तपाईंको कुन कुन उत्पादनले कुन कुन ठाउँमा कुन क्षेत्रबाट आउने सामग्रीसँग प्रतिस्पर्धा गर्नुपर्छ ?		
प्रतिस्पर्धामा रहेको उत्पादन सामग्रीको प्रकार	कुन ठाउँको उत्पादनसँग (Origin)	प्रतिस्पर्धा हुने स्थल

१३. अन्य उद्यमसँगको अन्तरसम्बन्ध			
१३.१ तपाईंको उत्पादनलाई अरु साना-घरेलु उद्योगको उत्पादन गर्ने काममा प्रयोग हुन्छ भने ?			
उत्पादनको		कस्तो किसिमको काममा प्रयोग हुने	प्रयोग हुने स्थल
नाम	परिणाम		

१४. तपाईंको उत्पादनको बिक्री (बजारीकरण) को मुख्य समस्याहरू

- १.
- २.
- ३.
- ४.

१५. तपाईंले आफ्नो उद्यमबाट सरदर मासिक आम्दानी कति गर्नुहुन्छ?

रु. २०००-भन्दा कम	☐	रु. २००१-५००० सम्म	☐
रु. ५००१-७५०० सम्म	☐	रु. ७५०१-१०००० सम्म	☐
रु. १०००१-१२५०० सम्म	☐	रु. १२५०० माथि	☐

१६. तपाईंको उद्यम-व्यवसाय सम्बन्धमा भविष्यको योजना के छ ? उल्लेख गर्नुहोस्।

नयाँ उत्पादन बजारमा ल्याउने	☐	_____
काम गर्ने ठाउँ विस्तार गर्ने	☐	_____
काम गर्ने ठाउँ सार्ने	☐	_____
तालिम लिने	☐	_____
नयाँ प्रविधि ल्याउने	☐	_____
मेसिन/उपकरण फेरने	☐	_____
व्यवसाय बन्द गर्ने	☐	_____
अन्य	☐	_____

१७. तपाईं आफ्नो उद्यम/व्यवसायको उन्नतिका लागि कस्तो सहयोग होस् भन्ने चाहनुहुन्छ? स्पष्ट खुलाउनुहोस्।

- (१)
- (२)
- (३)

सूचना दिनेको नाम:

सूचना सङ्कलकको नाम:

सूचना सङ्कलकको सही:

मिति:

स्थान:

अनुसूची -६

(दफा १८ को उपदफा (४) सँग सम्बन्धित)

बजार प्रविधि, श्रोत, वातावरण सम्बन्धी विश्लेषण फारामहरू

बजार प्रविधि, श्रोत, वातावरण सम्बन्धी विश्लेषण फारामहरू (डी, इ, एफ, जी१, जी२)

बजार सम्भाव्यता विश्लेषण फाराम डी

(Form D)

(स्थानीय स्तरमा उत्पादन गर्न सक्ने सामग्रीको पहिचानको लागि)

पसलेको नाम:	जिल्ला:	न.पा./गा.पा.:	वार्ड:
प्रदेश:	ग्रामीण बजार केन्द्र/बजार केन्द्रको नाम:		
स्थान :			
फोन नं.:			
पसलको नाम:			
प्रकार :	किराना स्टोर ☐	फेन्सी स्टोर ☐	
	मिश्रित स्टोर ☐	हस्तकला सम्बन्धी ☐	
	वस्तु विशेषस्टोर ☐	अन्य भए खुलाउने ☐	
वर्ग :	थोक व्यापारी ☐	खुद्रा व्यापारी ☐	
	सेल्स एजेन्ट ☐	औद्योगिक ग्राहक ☐	
	अन्य ☐		
स्थापना भएको मिति:			

१. वस्तुको जानकारी :

वस्तुको नाम	एक पटकमा खरिद गर्ने परिमाण (इकाई/सङ्ख्या)	दुई पटकको खरिदको फरक (हप्ता/महिना)	आपूर्तिकर्ता को सङ्ख्या	आपूर्तिकर्ता को स्थल
१. स्थानीय उत्पादन				
२. राष्ट्रिय उत्पादन (स्थानीय बाहेक)				
३. आयातित वस्तु				

२. बजार क्षेत्र :

वस्तुको नाम	बिक्री क्षेत्रको नाम									
	व्यक्ति	पसल	व्यक्ति	पसल	व्यक्ति	पसल	व्यक्ति	पसल	व्यक्ति	पसल

३. बजार स्थिति :

(क) बढ्दो वृद्धि भएको वस्तु

बढ्दो वृद्धि भएको वस्तु			
वस्तुको नाम	बिक्री		
	गत वर्ष प्रति महिना (सङ्ख्यामा)	यस वर्ष प्रति महिना (सङ्ख्यामा)	बिक्री बढ्नुको कारण

(ख) घट्दो बिक्री भएको वस्तु :

घट्दो बिक्री भएको वस्तु			
वस्तुको नाम	बिक्री		
	गत वर्ष प्रति महिना (सङ्ख्यामा)	यस वर्ष प्रति महिना (सङ्ख्यामा)	बिक्री बढ्नुको कारण

४. अपर्याप्त आपूर्ति सम्बन्धी सूचना :

वस्तुको नाम	वस्तुको किसिम वा प्रयोग	वस्तु वनाउन प्रयोग भएको सामग्री	बिक्री परिमाण हप्ता	कम आपूर्तिको कारण

५. थप गर्न चाहेको वस्तु (नयाँ आपूर्तिकर्ताबाट) :

नयाँ आपूर्तिकर्ताबाट खरिद गर्ने वस्तुको नाम	वस्तुको प्रयोग वा किसिम	चाहेको परिमाण हप्ता/महिना (सङ्ख्यामा)		खरिद गर्ने स्थिति
		नियमित	मौसमी	

६. स्थानीय स्तरमा लघु उद्यमबाट उत्पादन गरी बिक्री गर्न सकिने वस्तु/किसिमहरू :

तालिका (क)

हाल बिक्री भएको सामग्रीहरू उत्पादन गर्न सकिने

वस्तुको नाम	वस्तुको किसिम वा प्रयोग	वस्तु उत्पादनमा लाग्ने सामग्री	चाहेको परिमाण (प्रति महिना)	खरिद गर्ने स्थिति

तालिका (ख)

हाल बजारमा भएका वस्तुहरू बाहेक कुनै नयाँ वस्तु/सामान उत्पादन गर्न सकिने

वस्तु वा सामानको नाम	वस्तुको प्रयोग वा किसिम	वस्तु उत्पादनमा लाग्ने सामग्री	चाहेको परिमाण (प्रति महिना)	खरिद गर्ने स्थिति

अन्तर्वार्ता लिनेको नाम =====

अन्तर्वार्ता दिनेको नाम =====

दस्तखत =====

मिति =====

सीप तथा उपयुक्त ग्रामीण प्रविधि सर्वेक्षण, फाराम इ
Skills and Appropriate Rural Technology Survey

(Form E)

भइरहेको सीपहरू र स्थानीय स्तरमा प्राप्त हुने उपयुक्त ग्रामीण प्रविधिहरू पहिचानको लागि
 To identify existing skills and locally available rural technology

प्रश्नावली नं..... Questionnaire No.....

प्रदेश :	जिल्ला :	न.पा./ गा.पा.:
वडा नं.:	बस्तीको नाम :	
ग्रामीण बजार केन्द्र / बजार केन्द्र :		
गाउँपालिका/नगरपालिका पहिचान नं. :		घरधुरी पहिचान नं.:

अन्तर्वाता दिने व्यक्तिको नाम :	
जाति :	धर्म :
उमेर :	लिङ्ग : म/पु/अन्य
विवाहित/अविवाहित :	
विवाहित/अविवाहित/विधुर/विधुवा/छुट्टिएको/सम्बन्ध बिच्छेद गरेको :	
पेशा :	

जिल्ला सदरमुकाम र नगरपालिकाको हकमा बजार केन्द्र भनिनेछ ।

(In the case of district it shall be called headquaters and in case of Municipality it will be called as market centre)

१. परम्परागत तथा आधुनिक सीप सम्बन्धी जानकारी
 (Information on traditional and modern skills)

सीपको नाम	कहिले सिकेको ?	कहिलेसम्म प्रयोग भइरहेको ?	सीप कहाँबाट सिकेको ?	अझै प्रयोग गर्न सकिन्छ कि ?
(क) परम्परागत सीप जस्तै : (a) Indigenous Skills				
धान कुट्ने Rice Dehulling				
पिठो पिस्ने Grinding				

मह काढ्ने Honey extraction				
बुनाइ Weaving				
सिलाइ Stitching				
ग्रामीण उपचार Healing				
आयुर्वेद उपचार Ayurvedic treatment				
झार फूक र झाँक्री Shamanism				
अन्य (खुलाउने) Others (Specify)				
सिलाइ कटाइ Tailoring				
.....				
.....				

सीपको नाम	कहिले सिकेको?	कहिलेसम्म प्रयोग भइरहेको?	सीप कहाँबाट सिकेको?	अझै प्रयोग गर्न सकिन्छ कि?
(ख) आधुनिक सीप जस्तै: Modern Skills				
सिलाइ र गार्मेन्ट Tailoring				
आधुनिक घौरी पालन Modern beekeeping				
साबुन बनाउने Soap making				
टिका बनाउने Tika making				
खुवा बनाउने Khuwa making				
बाँसको सजावट सामान बनाउने Bamboo crafts making				
ढक्काबुनइ Dhaka weaving				
अन्य (खुलाउने) Others (Specify)				

२. परम्परागत तथा आधुनिक उपयुक्त ग्रामीण प्रविधिहरू सम्बन्धी जानकारी

(Information regarding traditional and appropriate modern rural technology)

प्रविधिको नाम Name of the Technology	कहिले विकास भएको? When developed?	कहिलेसम्म प्रयोग भइरहेको? How long in use?	प्रविधि कहाँबाट प्राप्त भएको? Who transferred the technology?	अझै प्रयोग गर्न सकिन्छ कि? Could be used further?
(क) परम्परागत ग्रामीण प्रविधिहरू जस्तै Indigenous Rural Technologies				
पानी घट्ट Water Mill				
कोल Local Oil Expeller				
मोही पान Milk churner				
मुढेघार Log Beehive				
आरन Blacksmithy				
ढिकी Rice Dehuller				
जाँतो Grinder				
तान Handloom				
अचार बनाउने Pickle making				
क्यान्डी बनाउने Candy making				
मिठाई बनाउने Sweet making				
अन्य खुलाउने Others Specify)				
.....				

प्रविधिको नाम Name of the Technology	कहिले विकास भएको?	कहिलेसम्म प्रयोग भइरहेको?	प्रविधि कहाँबाट प्राप्त भएको?	अझै प्रयोग गर्न सकिन्छ कि?
(ख) आधुनिक ग्रामीण प्रविधिहरू जस्तै : Improved Rural Technologies				
सुधारिएको घट्ट Improved Water Mills				

धमकुट्टने मिल Rice Mills				
सुन्धारातेलमिल Sundhara Oil Expeller				
आधुनिक मौरीको घर Modern Beehive				
विजुलीले पिस्ने मशिन Power Grinder				
क्रिम निकाल्ने मशिन Cream Separator				
रेशा निकाल्ने मशिन Raspador Machine				
पापड बनाउने मशिन Papad Press				
टपरी बनाउने मशिन Leaf Plate Press				
टिका बनाउने मशिन Tika Dye Machine				
मह काढ्ने औजार Honey Extractor				
सौर्य शक्तिले सुकाउने Solar Dryer				
धगो काल्ने मशिन Spinner				

प्रविधिको नाम Name of the Technology	कहिले विकास भएको? When developed?	कहिले सम्म प्रयोग भइरहेको? How long in use?	प्रविधिकहाँबाट प्राप्त भएको? Who transferred the technology?	त्रुसै प्रयोग गर्न सकिन्छ कि? Could be used further?
ज्याकार्ड तान Jackard Handloom				
बिको बन्द गर्ने मशिन Canning machine				
स्वीटर बुन्ने मशिन Sweater weaving Machine				
शील गर्ने मशिन Sealing machine				
अन्य खुलाउने (Others (Specify)				

नोट :-

सूचना सङ्कलकको नाम (Name of information collector): _____

सूचना सङ्कलकको सही (Signature of information collector): _____

स्थान (Place): _____

मिति (Date): _____

श्रोत सर्वेक्षण फाराम "एफ"

सम्भावित लघु उद्यमहरू/किसिम/रोजगारी श्रृजना (बजार, श्रोत र सम्भावित उद्यमी बीचको विश्लेषणका आधारमा)

ग्रामीण बजार केन्द्र	उद्यमका प्रकार				सम्भावित उद्यमहरू	श्रोतको उपलब्धता	सम्भावित लक्षित समूह				५ वर्षका लागि सम्भावित उद्यमी	५ वर्षमा हुन सक्ने रोजगारी संख्या
	कृषि	वन	कलामा आधारित	सेवामा आधारित			महिला	दलित	आदिवासी जनजाती	अन्य		

नोट:- श्रोतको आङ्कलन गर्नका लागि समूह छलफल, समाजमा जानकार व्यक्तिहरूसँगको छलफल तथा अन्तर्क्रियाको आधारमा गर्नु पर्नेछ ।

लघु उद्यमका वातावरण प्रभाव सर्वेक्षण फाराम -जी१

प्रदेश :

जिल्ला :

गाउँपालिका/नगरपालिका : वडा नं.:-

टोल/बस्तीको नाम :

ग्रामीण-बजार केन्द्र:

घर नं. :

१. तपाईंको नाम
२. तपाईंको व्यवसायको नाम:
३. तपाईंको व्यवसायको प्रकार : (क) कृषि तथा वन पैदावारमा आधारित, (ख) उत्पादनमूलक उद्योग, (ग) उर्जामूलक उद्योग, (घ) पर्यटन उद्योग, (ङ) खनिज उद्योग, (च) सूचना प्रविधि, सञ्चार प्रविधि तथा प्रसारण प्रविधिमा आधारित उद्योग, (छ) सेवामूलक उद्योग, (ज) पूर्वाधार उद्योग (औद्योगिक व्यवसाय ऐन, २०७६ बमोजिम)

४. तपाईंको व्यवसाय सञ्चालनले वातावरणमा नकारात्मक असर पाछै ?

(क) पाछै (ख) पादैन

५. तपाईंको व्यवसाय सञ्चालनले मानव स्वास्थ्यमा नकारात्मक असर गर्छ /पाछै ?

(क) पाछै (ख) पादैन

(अ) कच्चा पदार्थहरू

१. तपाईंले कस्ता कच्चा पदार्थहरू प्रयोग गर्नुहुन्छ ? .....

२. तपाईंको व्यवसाय सञ्चालन गर्न कच्चा पदार्थ पर्याप्त छ ?

(क) छ (ख) छैन

३. तपाईंको लघु उद्यमले प्राकृतिक श्रोत, विद्यमान प्रजाति, परम्परागत प्रजाति वा नश्वरहरूलाई बिगार्ने काम गर्दछ ? (क) गर्छ (ख) गर्दैन

४. तपाईंले कच्चा पदार्थ सङ्कलन गर्दा पुर्नउत्पादनलाई ध्यान दिनुभएको छ ?

(क) छ (ख) छैन

५. तपाईंले कच्चा पदार्थको उपलब्धता बढाउनको लागि वृक्षारोपण जस्ता कार्य गर्नु भएको छ ?

(क) छ (ख) छैन

(आ) उत्पादन तथा प्रशोधन

१. तपाईंको व्यवसायमा कुनै हानिकारक रसायनको (उदाहरणको लागि रासायनिक मल/किटनाशक औषधि इत्यादि) प्रयोग गर्नु पर्दछ ?

(क) पर्छ (ख) पर्दैन

२. के तपाईको व्यवसायले माटोको गुणस्तरमा कमी ल्याउन र पहिरो जान सघाउँछ ? (क) सघाउँछ
(ख) सघाउँदैन
३. तपाईको व्यवसायले वनमा आगलागी/डढेलो निम्त्याउन सक्छ ?
(क) सक्छ (ख) सक्दैन
४. तपाईको व्यवसायले पानीमा सङ्क्रमण गर्न निम्त्याउन सक्छ ? (क) सक्छ
(ख) सक्दैन
५. तपाईको व्यवसायले गर्दा पानीको गुणस्तरमा नकारात्मक असर र रोगको संक्रमण बढ्ने सम्भावना छ? (क) छ (ख) छैन
६. तपाईको व्यवसायले गर्दा पानीको श्रोतमा नकारात्मक असर र विद्यमान श्रोत सुक्ने सम्भावना छ ? (क) छ (ख) छैन
७. तपाईको व्यवसाय सञ्चालनले कुनै प्रकारको दुर्गन्ध (उदाहरणको लागि छाला, बङ्गुरपालन र कुखुरापालन) र वायुप्रदुषण गर्छ ?
(क) गर्छ (ख) गर्दैन
८. तपाईको लघु उद्यम सञ्चालनबाट कुनै किसिमको धुँवा आउँछ ?
(क) आउँछ (ख) आउँदैन
९. तपाईको लघु उद्यम सञ्चालनले कुनै किसिमको ध्वनि प्रदुषण गर्दछ ?
(क) गर्छ (ख) गर्दैन
१०. तपाईको लघु उद्यम सञ्चालनबाट कुनै किसिमको धुलो निस्कन्छ ? (क)
निस्कन्छ (ख) निस्कँदैन
११. तपाईको व्यवसाय सञ्चालनबाट नकुहिने उत्पादन (उदाहरणको लागि प्लाष्टिक / धातु इत्यादि) निस्कन्छ ?
(क) निस्कन्छ (ख) निस्कँदैन
१२. तपाईको व्यवसाय सञ्चालनबाट निस्कने पशुपन्छीको बिष्टा, कृषि रसायन खेर गएको पदार्थले पानीको गुणस्तरमा असर पार्छ ?
(क) पार्छ (ख) पाँदैन
१३. तपाईको व्यवसाय सञ्चालन गर्ने क्रममा पखाल्न, सफा गर्न, पकाउन र शीत भण्डारणमा प्रयोग हुने पानीले पानीको श्रोत प्रदुषित गर्छ ?
(क) गर्छ (ख) गर्दैन
१४. तपाईको व्यवसायमा अत्यधिक रूपमा दाउरा र काठको प्रयोग हुन्छ ? र वनक्षय र वायु प्रदुषणलाई बढाउँछ ? (क) बढाउँछ (ख) बढाउँदैन

१५. तपाईंको व्यवसायबाट कस्तोखालको उप-उत्पादन निस्कन्छ (उदाहरणको लागि टनेल खेतीमा प्लाष्टिकको प्रयोग) ?

१६. तपाईंको व्यवसायबाट निस्कने उप-उत्पादन को सदुपयोग गर्नुहुन्छ?

(क) गर्छु (ख) गर्दिन

१७. तपाईंको व्यवसायबाट निस्कने उप-उत्पादनलाई कसरी सदुपयोग गर्नुहुन्छ ?

.....

१८. तपाईंको व्यवसायबाट खेर जाने पदार्थलाई व्यवस्थापन गर्न कुनै विधि अपनाउनु भएको छ ?

(क) छ (ख) छैन

१९. तपाईंको लघु उद्यमको उपलब्धिलाई जलवायु परिवर्तनसँग सम्बन्धित घटनाहरू जस्तै बाढी, खडेरी, पहिरो, आँधी, डढेलोले असर पार्छ ?

(क) पार्छ (ख) पार्दैन

(इ) लघु उद्यम व्यवसाय/स्थल

१. तपाईंले काम गर्ने ठाउँमा (साँझा सुविधा केन्द्र भएको ठाउँ, भवनमा) हावा लाग्छ र हावाको आवागमन प्रयास छ ? (क) छ (ख) छैन

२. तपाईंले काम गर्ने ठाउँ उद्यम गर्नलाई साँगुरो छ ? (क) छ (ख) छैन

३. तपाईंले काम गर्ने ठाउँमा पर्याप्त उज्यालो छ ? (क) छ (ख) छैन

४. तपाईंले काम गर्ने ठाउँमा सरसफाइ (बेला-बेलामा मेसिनको सरसफाइ, परिसर सरसफाइ, काम गर्ने ठाउँमा झींगा र अन्य कीराहरू कम गर्ने विधि) गर्नुभएको छ ? (क) छ (ख) छैन

५. तपाईंको साँझा सुविधा केन्द्रमा बच्चालाई हेरचार गर्ने ठाउँ छुट्याइएको छ? (क) छ (ख) छैन

६. तपाईंको साँझा सुविधा केन्द्रमा काम गर्ने ठाउँको नजिक शौचालयको सुविधा छ?

(क) छ (ख) छैन

(ई) मानव स्वास्थ्य

१. तपाईंले उद्यम सञ्चालन गर्दा आफ्नो स्वास्थ्यको लागि केही सुरक्षा विधि (उदाहरणको लागि मास्क, पञ्जा, एप्रोन, आधुनिक चुल्हो(धुवाँरहित चुल्हो प्रयोग गर्नुभएको छ ? (क) छ (ख) छैन

२. के व्यवसाय सञ्चालन गर्दा उद्यमी/कामदारको शरीरको कुनै अङ्गमा नकारात्मक असर पुऱ्याएको छ ? (क) छ (ख) छैन

३. तपाईंले आकस्मिक दुर्घटनाको लागि केही प्राथमिक सुरक्षा विधि अपनाउनु भएको छ ?
(क) छ (ख) छैन
४. के तपाईंले उद्यम सञ्चालन गर्दा बालबालिकाको हेरविचार आफै गर्नुहुन्छ ?
(क) छ (ख) छैन
५. यदि उद्यम सञ्चालन गर्दा बालबालिकाको हेरविचार आफै गर्नुहुन्छ भने कस्तो सुरक्षा विधि अपनाउनुभएको छ ?
६. तपाईंले रसायन प्रयोग गर्दा सुरक्षा विधि (उदाहरणको लागि मास्क, पञ्जा, एप्रोन इत्यादि) लगाउनुहुन्छ ? (क) लगाउँछु (ख) लगाउदैन

अन्तरवार्ता लिने कर्मचारीको नाम :

संस्थाको नाम :

अन्तरवार्ताको मिति :

(सम्भाव्य उद्यमीको लागि वातावरण सर्वेक्षण फाराम । यसका लागि पहिचान गरिएका सम्भाव्य व्यवसाय गरिरहेका लघु उद्यमीका अन्तरवार्ता लिनुहोस् ।)

वातावरण प्रभाव सर्वेक्षण फाराम -जी२

सम्भाव्य नयाँ उद्यम (जुन त्यस स्थानको लागि नयाँ) वातावरण सर्वेक्षण फाराम । यसका लागि मातहतका कार्यरत विशेषज्ञ (कृषिमा आधारित उद्यमको लागि कृषि ज्ञान केन्द्र, कृषिसँग सम्बन्धित विषयगत कार्यालय, वनमा आधारित उद्यमको लागि डिभिजन वन कार्यालय, वनसँग सम्बन्धित विषयगत कार्यालय, ... आदि) सँग अन्तरवार्ता लिनुहोस्।

१. व्यवसायको प्रकार : (क) कृषि तथा वन पैदावारमा आधारित (ख) उत्पादनमूलक उद्योग (ग) उर्जामूलक उद्योग (घ) पर्यटन उद्योग (ङ) खनिज उद्योग (च) सूचना प्रविधि, सञ्चार प्रविधि तथा प्रसारण प्रविधिमा आधारित (छ) सेवामूलक उद्योग (ज) पूर्वाधार उद्योग (औद्योगिक व्यवसाय ऐन, २०७६ बमोजिम)

.....

२. कृषिमा आधारित हो भने, कृषिमा आधारित व्यवसायको प्रकार (उदाहरणको लागि च्याउ उत्पादन, प्रशोधन) .....
३. अन्तरवार्ता दिने कर्मचारीको नाम:
४. अन्तरवार्ता दिने कर्मचारीले काम गर्ने संस्थाको नाम: .....
५. उल्लिखित उद्यम सञ्चालन गर्दा वातावरणमा नकारात्मक असर गर्छ?
(क) गर्छ (ख) गर्दैन

६. उल्लिखित उद्यम सञ्चालन गर्दा मानव स्वास्थ्यमा नकारात्मक असर गर्छ?
(क) गर्छ (ख) गर्दैन

(अ) कच्चा पदार्थ

१. उल्लिखित उद्यम सञ्चालन गर्नको लागि कस्तो कच्चा पदार्थ चाहिन्छ ?
२. के हाल उपलब्ध कच्चापदार्थ उल्लिखित व्यवसाय सञ्चालनको लागि पर्याप्त छ ?
(क) छ (ख) छैन
३. के उल्लिखित व्यवसायले प्राकृतिक श्रोत, विद्यमान प्रजाति, परम्परागत प्रकारका प्रजाति वा नश्वरहरूको विनाश गर्दछ ? (क) गर्छ (ख) गर्दैन
४. कच्चा पदार्थ पुनर्उत्पादनको लागि सोको कटानी तथा सङ्कलनका बेलामा कुन कुन पक्षमा विचार-ध्यान पुऱ्याउन पर्दछ?
५. कच्चा पदार्थ बढाउन गरिने वृक्षरोपणमा लघु उद्यमीहरू कसरी सक्षम हुनसक्छन्?

(आ) उत्पादन तथा प्रशोधन

१. उल्लिखित उद्यममा कुनै हानिकारक रसायन (उदाहरणको लागि रासायनिक मल-कीटनाशक औषधि इत्यादि) प्रयोग गर्नुपर्दछ ? (क) पर्छ (ख) पर्दैन
२. के उल्लिखित उद्यमले भूक्षय र पहिरो जान सघाउँछ ?
(क) सघाउँछ (ख) सघाउँदैन
३. के उल्लिखित व्यवसायले वनमा डढेलो निम्त्याउन सक्छ?
(क) सक्छ (ख) सक्दैन
४. के उल्लिखित व्यवसायले पानी संक्रमण निम्त्याउन सक्छ ?
(क) सक्छ (ख) सक्दैन
५. के उल्लिखित व्यवसायले पानीको गुणस्तरमा नकारात्मक असर र रोगको संक्रमण बढ्ने सम्भावना छ ? (क) छ (ख) छैन
६. उल्लिखित उद्यम सञ्चालनले कुनै प्रकारका दुर्गन्ध र वायुमा सङ्क्रमण (उदाहरणको लागि छाला, बङ्गुर पालन, कुखुरापालन) गर्छ ?
(क) गर्छ (ख) गर्दैन
७. उल्लिखित उद्यम सञ्चालनबाट कुनै प्रकारका धुवाँ निस्कन्छ ?
(क) निस्कन्छ (ख) निस्कँदैन
८. उल्लिखित उद्यम सञ्चालनबाट कुनै प्रकारका ध्वनि आउँछ ?
(क) आउँछ (ख) आउँदैन

९. उल्लिखित उद्यम सञ्चालनबाट कुनै प्रकारका धुलो निस्कन्छ?
(क) निस्कन्छ (ख) निस्कँदैन
१०. उल्लिखित उद्यम सञ्चालनबाट कुनै प्रकारका नकुहिने खेर पदार्थ(उदाहरणको लागि प्लास्टिक, धातु निस्कन्छ ? (क) निस्कन्छ (ख) निस्कँदैन
११. उल्लिखित व्यवसाय सञ्चालनबाट निस्कने पशुपन्छीको बिष्टा, कृषि रसायन र खेर गएको पदार्थले पानीको गुणस्तरमा असर पार्छ ? (क) पार्छ (ख) पाँदैन
१२. उल्लिखित व्यवसाय सञ्चालन गर्ने क्रममा पखाल्न, सफा गर्न, पकाउन र शीत भण्डारणमा प्रयोग हुने पानीले पानीका श्रोत प्रदुषित गर्छ ?
(क) गर्छ (ख) गर्दैन
१३. उल्लिखित व्यवसायमा अत्यधिक रूपमा दाउरा तथा काठको प्रयोग हुन्छ र वन क्षय र वायुप्रदुषण बढाउँछ ? (क) बढाउँछ (ख) बढाउँदैन
१४. उल्लिखित व्यवसायमा कस्तो खालको उप-उत्पादन निस्कन्छ ? (उदाहरणको लागि टनेल खेतीमा प्लाष्टिकको प्रयोग) ? .....
१५. व्यवसायबाट निस्कने उप-उत्पादनलाई कसरी सदुपयोग गर्नहुन्छ ?
१६. कुन विधिबाट खेर गएका वस्तुहरूलाई व्यवस्थित गर्न सकिन्छ ?
.....
१७. उल्लिखित व्यवसायले जलवायु परिवर्तनसँग सम्बन्धित घटना बाढी, पहिरो, हावा, हुरी वा डढेलोले व्यवसायको अपेक्षित उपलब्धिमा असर पार्छ ?
(क) पार्छ (ख) पाँदैन
- (इ) लघु उद्यम व्यवसाय-स्थल**
१. लघु उद्यम रहेको स्थानमा कुन पक्षलाई ध्यानमा दिई उल्लिखित व्यवसायलाई सञ्चालन गर्नु पर्दछ (उदाहरण पर्याप्त हावा वा हावा ओहोरदोहोर हुने ठाउँ, पर्याप्त ठाउँ, प्रकाश, सरसफाइ आदि) ?
.....
- (ई) मानव स्वास्थ्य**
१. लघु उद्यमीहरूले आफ्नो उद्यम सञ्चालन गर्दा आफ्ना स्वास्थ्यका लागि कस्ता सुरक्षाका विधिहरू (उदाहरण माक्स, पञ्जा, एप्रोन, धुँवा रहित आधुनिक चुल्हो अपनाउनु पर्दछ ?
.....
२. उल्लिखित व्यवसाय सञ्चालन गर्दा उद्यमी-कामदारको शरीरको कुनै अङ्गमा नकारात्मक असर पुऱ्याएकोछ ? (क) छ (ख) छैन

३. लघु उद्यमीहरूले आकस्मिक दुर्घटनाको लागि कस्ता प्राथमिक सुरक्षा विधि अपनाउनु पर्दछ ?

.....

४. यदि लघु उद्यमी आफैले बालबालिकाको हेरविचार गर्नुपरेमा कस्तो खालका सुरक्षा विधिहरू

अपनाउनु पर्दछ ? .....

अन्तरवार्ता लिने कर्मचारीको नाम

कार्यालयको नाम

अन्तवार्ता लिएको मिति

अनुसूची -७

(दफा २६ उपदफा (१) सँग सम्बन्धित)

स्तरोन्तिको सहयोगको लागि आवश्यकता पहिचान फाराम

क्र. सं.	उद्यमीको नाम	ठेगाना	व्यवसायको नाम	हालको अवस्था	समस्या पहिचान	सहयोगको क्षेत्र	अपेक्षित परिणाम
१							
२							
३							
४							
५							
६							
७							

अनुसूची -८

(दफा ३२ को उपदफा (१) सँग सम्बन्धित)

**सीप विकास तालिम प्राप्त प्रशिक्षार्थीहरूलाई उपयुक्त प्रविधि कार्यक्रम अन्तर्गत हस्तान्तरण गरिने
मेसिन औजारको शर्तनामा**

लिखितम ... .. प्रदेश ... .. जिल्ला ... .. गाउँपालिका/नगरपालिका ... .. वडा नं. ... ..
बस्ने ... .. को नाति/नातिनी ... .. को छोरा/छोरी/बुहारी वर्ष ... .. को म ... ..
... .. ले नगर/गाउँपालिकाको कार्यालय ... .. बाट नियमानुसार पाउने निम्न बमोजिमको
मेसिन औजार ढुवानी बाहेक जम्मा खरिद मूल्य रु. ... .. (अक्षरेपी ... ..) मा
आफैले उद्योग व्यवसाय सञ्चालन गर्ने गरी खरिद गरी लिएको छु । उक्त मेसिन औजार आजका मितिले ५
वर्षसम्म कसैलाई बिक्री वितरण वा भाडामा दिने छैन र दिएको अवस्थामा म माथि नियमानुसार हुने कारवाही
सहर्ष स्वीकार्ने सहमतिका साथ मेरो राजी खुशीले यो शर्तनामा गरी दिएं ।

मेसिन औजारको विवरण

क्र. सं.	मेसिन औजारको नाम	परिमाण	खरिद मूल्य	कैफियत

बुझाउने पदाधिकारीको:

नाम, थर:

पद:

दस्तखत:

बुझिलिनेको:

नाम, थर:

दस्तखत:

समूहले बुझिलिएकोमा:

समूहको नाम: ... ..

सम्बन्धितको हस्ताक्षर:

इति सम्वत् २० ... साल ... महिना ... गते रोज ... शुभम् ।

अनुसूची -९

(दफा १६ को उपदफा (१) संग सम्बन्धित)

अनुगमन फाराम (मासिक/चौमासिक/अर्धवार्षिक/वार्षिक)

अनुगमन उपसमितिले कार्यक्रमको अनुगमन गर्दा प्रयोग गरिने फाराम

१. प्रदेश ... जिल्ला ... कार्यक्रम सञ्चालन भएको ... पालिका
वडा नं.....स्थान .....

२. कार्यक्रम संयोजकको नाम: ... ..

३. उद्यम विकास सहजकर्ताको नाम: ... ..

४. कार्यक्रम सञ्चालन अवधि: ... ..

५. अनुगमन विवरण (मेड मोडेल बमोजिमको प्रक्रियामा),

(क) नयाँ उद्यमी श्रृजना तर्फ :

मुख्य कृयाकलापहरु	सहायक कृयाकलापहरु	सूचक /पुष्टयाँईको आधार	प्रगति अवस्था
उद्यम विकासका लागि सामाजिक परिचालन	सहभागितामूलक ग्रामीण लेखा जोखा तथा घरघुरी सर्वेक्षण	<ul style="list-style-type: none"> • उपलब्ध स्थानीय स्रोत साधनको विवरण • सामाजिक नक्सांकन तयार भएको • फाराम ए र बी भरिएको • गरीबीको रेखामुनि रहेको सहभागीहरूको सङ्ख्या 	
	समूह गठन तथा समूहमा आबद्धता	<ul style="list-style-type: none"> • समूह गठन तथा समूहमा आबद्धता • समूहका पदाधिकारीहरूको नामावली विवरण तथा बैठक पुस्तिका 	
उद्यमशीलता विकास तालिम	<ul style="list-style-type: none"> • व्यवसाय सचेतना तथा व्यवसाय शुरु तालिम तालिम (ToPE/ToSE) • लैङ्गिक सचेतना तालिम • व्यावसायिक परामर्श तथा व्यावसायिक योजना तयारी 	<ul style="list-style-type: none"> • सहभागिको उपस्थिति • सहभागीहरूले छनौट गरेको व्यवसायको विवरण • SIYB Manual को प्रयोग • तालिम प्रतिवेदन • उद्यमीहरूको समस्याको विवरण • व्यावसायिक योजना तयार भएको • व्यवसाय छनौट गरिएको 	
प्राविधिक सीप विकास तालिम	व्यावसायिक योजनाको आधारमा प्राविधिक सीप विकास तालिम प्रदान	<ul style="list-style-type: none"> • उद्यमीहरूको व्यावसायिक योजना • स्थानीय स्रोत साधनको प्रयोगको संभाव्यता • मेसिनरी तथा प्रविधिहरूको प्रयोग • तालिमको उत्पादन तथा तयारी वस्तुहरूको व्यवस्थापन • सहभागिहरूको उपस्थिति विवरण • तालिम प्रतिवेदन (Post Training) 	
वित्तीय सेवामा पहुँच	वित्तीय तथा सहकारी संस्थाहरूसँगको अन्तर्क्रिया	<ul style="list-style-type: none"> • स्थानीय स्तरमा अवस्थित वित्तीय संस्था र सहकारीहरूको नामावली • सहकारीहरूसँग भएको दुई पक्षिय सम्झौताको विवरण • कार्यक्रमको प्रतिवेदन 	
	वित्तीय संस्था तथा सहकारीहरूमा उद्यमीहरूको पहुँच	<ul style="list-style-type: none"> • सहकारीहरूमा लघु उद्यमीहरूको आबद्धता तथा सदस्यता प्राप्त • उद्यमीहरूले प्राप्त गरेको ऋण विवरणहरु 	
उपयुक्त प्रविधिमा पहुँच तथा हस्तान्तरण	<ul style="list-style-type: none"> • मेसिन औजार तथा उपयुक्त प्रविधि बारे जानकारी • मेसिन तथा औजार प्रविधि व्यवस्थापन • खरिद सम्बन्धी सुझाव 	<ul style="list-style-type: none"> • सम्भाव्य प्रविधिको नामावली • उपयुक्त प्रविधि खरिद गर्न सकिने पसल वा फर्मको नाम ठेगाना तथा सम्पर्क मोवाइल नम्बर • उद्यम वा व्यवसायमा प्रविधि तथा प्रयोगको विवरण 	

बजारीकरण तथा व्यावसायिक परामर्श	•सम्भावित बजारको अध्ययन (फाराम डी)	•बजार अध्ययन गरिएको प्रतिवेदन • सम्भावित उद्यमीले तुलनात्मक लाभको आधारमा उत्पादन गर्न सकिने वस्तु तथा सेवाहरूको विवरण	
	•टुला, मझौला, साना तथा लघु उद्यमहरू बिच अन्तरक्रिया • बजारीकरण तथा बजार विकास कृयाकलाप	•अन्तरक्रियामा भएको निर्णयहरू • लघु तथा साना, मझौला र टुला उद्योग बिच भएको सहमति सम्झौता / • बजार सञ्जाल अन्तर्क्रिया/ तालिममा सहभागीहरूको विवरण	

(ख) उद्यमीहरूको स्तरोन्ति तर्फ :

उद्यमशीलता विकास तालिम (TOEE, TOGE)	भइरहेको उद्यमीहरूको लागि उद्यम व्यवस्थापन तालिम; व्यवसाय विस्तार गर्न चाहनेको लागि तालिम (TOEE/TOGE)	•सहभागीको उपस्थिति • SIYB Manual को प्रयोग • तालिम प्रतिवेदन	
स्तरोन्तिका लागि आवश्यकता पहिचान	SWOT Analysis	•आवश्यकता तथा सम्भाव्यता विश्लेषणको ले प्रतिवेदन	
पुनर्ताजगी तथा एडभान्स तालिम	• परिमार्जित व्यावसायिक योजनाको आधारमा प्राविधिक सीप विकास तालिम प्रदान	• उद्यमीहरूको परिमार्जित व्यावसायिक योजना • मेसिनरीप्राविधिहरूको प्रयोग/ • तालिमको उत्पादन तथा तयारी वस्तुहरू • सहभागीहरूको उपस्थिति विवरण • तालिम प्रतिवेदन	
प्रविधि हस्तान्तरण	• मेसिन औजार तथा उपयुक्त प्रविधि बारे जानकारी • मेसिन तथा औजार प्रविधि व्यवस्थापन • खरिद सम्बन्धी सझाव	• उद्यमीहरूको व्यवसायमा प्रविधि तथा प्रयोग • प्रविधि प्राप्त भएको सम्झौता • उद्यममा प्रविधि प्रयोग भएको अवस्थाको विवरण • संभाव्य प्रविधिको नामावली • उपयुक्त प्रविधि खरिद गर्न सकिने पसल वा फर्मको नाम ठेगाना तथा सम्पर्क मोवाइल नम्बर	
वित्तीय तथा बजार पहुँच	• व्यावसायिक योजना परिमार्जन • वित्तीय संस्थासँग अन्तर्क्रिया तथा सम्झौता	• अन्तर्क्रिया कार्यक्रमको उपस्थितिको विवरण • उद्यमीहरूले प्राप्त गरेको ऋण विवरणहरू	
बजारीकरण	• टुला, मझौला, साना तथा लघु उद्यमहरू बिच अन्तरक्रिया • ब्रान्डीङ, लेवलिङ, प्याकेजिङ्ग • बजार विकास तालिम	• लघु उद्यमीको वस्तु खरिदका लागि क्रेताहरूसँग ग भएका सहमतिको विवरण • तालिम प्रतिवेदन	
	• बिक्री कक्ष स्थापना तथा प्रवर्द्धन	• बिक्री कक्ष सञ्चालन स्थलको अवस्था • स्थानीय, क्षेत्रीय र राष्ट्रियस्तरसम्म बजारीकरणको अवस्था • उद्यमीहरूको उत्पादनको बजार पहुँच	
व्यावसायिक परामर्श	• आवश्यकता विश्लेषणको आधारमा नियमित परामर्श सेवा प्रदान गर्ने	• उद्यम विकास सहजकर्ताको प्रतिवेदन • समूह छलफलको उपस्थिति	

(ग) साझा सुविधा केन्द्र :

साझा सुविधा केन्द्रको स्थापना तथा सञ्चालन	<ul style="list-style-type: none"> सम्भाव्यता अध्ययन व्यावसायिक योजनाको निर्माण साझा सुविधा केन्द्रको निर्माण 	<ul style="list-style-type: none"> सम्भाव्यता अध्ययन प्रतिवेदन व्यावसायिक योजना समूहको निर्णय तथा प्रतिवेदन सार्वजनिक लेखा परिक्षण प्रतिवेदन 	
---	--	--	--

(घ) अन्य कार्यक्रम सञ्चालनको अवस्था :

(१) तालिम प्रदान गर्दा कार्ययोजनामा उल्लेख भए बमोजिम भए नभएको :

(२) तालिम स्थान सम्बन्धमा :

(३) तालिमको गुणस्तर सम्बन्धमा :

६. कार्यक्रम सञ्चालन अनुगमनको सारांश विवरण :

क्र. सं.	विवरण	जम्मा		लक्षित वर्गको दलित, आदिवासी जनजाति, मुस्लिम, थारू, सिमान्तकृत, पिछडा वर्ग, अपाङ्गता भएको व्यक्ति र लैङ्गिक तथा यौनिक अल्प सङ्ख्यक, वैदेशिक रोजगारबाट फर्किएका/ रोजगारी गुमाएका	
		महिला	पुरुष	महिला	पुरुष
(१)	नयाँ उद्यमी श्रृजना तर्फ				
	सम्भाव्य उद्यमी छनौट (संख्या)				
	उद्यमशीलता विकास तालिम				
	प्राविधिक सीप विकास तालिम				
	लघु वित्तमा पहुँच				
	प्रविधिमा पहुँच				
	बजारीकरण तथा व्यावसायिक परामर्श				
(२)	स्तरोन्ति तर्फ				
	उद्यमशीलता विकास तालिम (संख्या)				
	आवश्यक सहयोगका लागि पहिचान भएका उद्यमी				
	पनुर्ताजगी तथा एडभान्स सीप विकास तालिम				
	प्रविधि हस्तान्तरण				
	वित्तीय सेवामा सहयोग				
	बजारीकरणमा सहयोग				
	व्यावसायिक परामर्श				
(३)	साझा सुविधा केन्द्रका लागी सहयोग				
(४)	अन्य				

७. नतिजा अनुगमन :

क्र. सं.	विवरण	जम्मा	लक्षित वर्गका दलित, आदिवासी जनजाति, मुस्लिम, थारू, सिमान्तकृत, पिछडा वर्ग, अपाङ्गता भएका व्यक्ति र लैङ्गिक तथा

		यौनिक अल्पसङ्ख्यक, वैदेशिक रोजगारबाट फर्किएका/ रोजगारी गुमाएका			
		महिला	पुरुष	महिला	पुरुष
(१)	नयाँ उद्यमी श्रृजना तर्फ				
	लघु उद्यमीहरूको सञ्चालनमा रहेको उद्यम (श्रृजना संख्या)				
	श्रृजना भएको रोजगारी सङ्ख्या				
	आफू बाहेक थप रोजगार श्रृजना भएको सङ्ख्या				
(२)	स्त्रोन्ति तर्फ				
	स्त्रोन्ति भएको लघु उद्यमीको सङ्ख्या				
	थप रोजगारी श्रृजना भएको सङ्ख्या				
	उत्पादनमा भएको बृद्धिको विवरण				
	स्त्रोन्तिको सहयोगले भएको नाफामा बृद्धिको विवरण				
(३)	अन्य				

सम्झौतामा उल्लेख गरिएका अन्य कृयाकलापहरु :

८. अनुगमनकर्ताको सुझावहरू :

- (क) प्रशिक्षार्थीहरूलाई .....
 (ख) प्रशिक्षकहरूलाई .....
 (ग) कार्यक्रम संयोजकलाई .....
 (घ) उद्यम विकास सहजकर्तालाई .....
 (ङ) अन्यलाई .....

९. कार्यक्रमका सम्बन्धमा अनुगमनकर्ताको अनभुव : .....

.....
 .....

क्र.सं.	अनुगमनकर्ताको नाम	पद	निकाय/कार्यालय	हस्ताक्षर
१				
२				
३				

४				
५				

अनुगमन गरेको मिति :- ... / ... / ...

अनुगमन प्रतिवेदन पेश गरेको मिति :- ... / ... / ...

अनुसूची -१०
(दफा १६ को उपदफा (४) सँग सम्बन्धित)

नियमित प्रगति प्रतिवेदनको ढाँचा

क्र.स.	कृयाकलापहरू	लक्ष्य	प्रगति संख्या	महिला	पुरुष	जम्मा	यूवा १६ -४० वर्ष
१	नयाँ लघु उद्यमी श्रृजना तर्फ						
	पिसम्पन .ए.आर. ेन						
	घरधुरी सर्वेक्षण सम्पन्न फाराम (ए)						
	सम्भाव्य लघु उद्यमीको रूपमा सहभागीहरूको छनौट फाराम (बी)						
	मौजुदा उद्यमीहरू जो सम्भाव्य लघु उद्यमीको रूपमा पहिचान भएका (फाराम सी)						
	ग्राहक वा बजार सर्वेक्षण सम्पन्न फाराम (डी)						
	सीप तथा उपयक्त प्रविधि सर्वेक्षण सम्पन्न (फाराम ई)						
	श्रोत सर्वेक्षण सम्पन्न फाराम (एफ)						
	वातावरण परीक्षण सम्पन्न फाराम (जी)						

	लघु उद्यम समूहमा लघु उद्यमीको सङ्ख्या र लघु उद्यमी समूहको सङ्ख्या						
	उद्यमशीलता विकास तालिम (टोपे (टोसे तालिम/ लिने उद्यमीहरूको सङ्ख्या)						
	व्यावसायिक योजना तयार गरेको सङ्ख्या						
	प्राविधिक सीप विकास तालिम लिने लघु उद्यमीहरूको सङ्ख्या (सीप विकास तालिमको छुट्टै विवरण संलग्न गर्ने यहाँ सङ्ख्या मात्र उल्लेख गर्ने)						
	लघु कर्जा लिएका उद्यमीको सङ्ख्या						
	प्रविधि सहयोग प्राप्त भएका लघु उद्यमीको सङ्ख्या						
	बजारीकरणमा सहयोग प्राप्त गरेका लघु उद्यमीको सङ्ख्या						
	नयाँ उद्यमीहरूको सङ्ख्या						
	नयाँ उद्यमीहरूको सङ्ख्या (वैदेशिक रोजगारबाट फर्किएका)						
	नयाँ उद्यमीहरूको सङ्ख्या (स्वदेशमा रोजगार गुमाएकाहरू)						
२	स्तरोन्ति सहयोग सम्बन्धी कृयाकलापहरू						
	टोईटोजे तालिम लिने लघु/ उद्यमीहरूको सङ्ख्या						
	लघु उद्यमीहरूको लागि प्रदान गरिने सहयोगको लागि आवश्यकता विश्लेषण गरिएका लघु उद्यमीको सङ्ख्या						
	व्यवसाय परामर्श सहयोग लिने लघु उद्यमीहरूको सङ्ख्या						
	व्यावसायिक योजना परिमार्जन तथा पुनःसमीक्षा गर्ने लघु उद्यमीहरूको सङ्ख्या						
	पनुर्ताजगी तथा एडभान्स तालिम (advance) लिनेको सङ्ख्या						
	प्रविधि प्राप्त गर्ने लघु उद्यमीको सङ्ख्या						
	स्तरोन्ति सहयोग प्राप्त गर्ने जम्मा लघु उद्यमीको सङ्ख्या						
	स्तरोन्तिबाट श्रृजना भएको जम्मा रोजगारी सङ्ख्या						
३	बजार सम्बन्धित सहयोग (नयाँ भइरहेका विद्यमान लघु उद्यमीका लागि)						
	लेवलिड र ब्रान्डिड सहयोग प्राप्त उद्यमीको सङ्ख्या (नयाँ लघु उद्यमीहरूका लागि मात्र)						
	जम्मा बजारीकरण सहयोग पाएका नयाँ लघु						

	उद्यमीहरु						
	स्थलगत अनुगमन भ्रमण गरेका भइरहेको लघु उद्यमीहरुको सङ्ख्या (भइरहेको लघु उद्यमीहरुको मात्र)						
	लेवलिङ र ब्रान्डिङ सहयोग प्राप्त उद्यमीको सङ्ख्या (भइरहेको लघु उद्यमीहरुको मात्र)						
	वजारीकरण सम्बन्धी तालिम तथा अन्य सूचना प्राप्त उद्यमीहरुको सङ्ख्या (भइरहेको लघु उद्यमीहरुको मात्र)						
	जम्मा बजारीकरण सहयोग पाएका विद्यमान लघु उद्यमी						
४	साझा सुविधा केन्द्र (उद्यम घर) सम्बन्धित सहयोग						
	नयाँ साझा सुविधा केन्द्र स्थापना भएको सङ्ख्या र लाभान्वित नयाँ लघु उद्यमी						
५	स्तरोन्ति प्राज)ुएटक (ा रूपमा पहिचान भएका उद्यमीहरुको सङ्ख्या						
६	लघु वित्तसँग सम्बन्धित सूचना						
	नयाँ स्थापना भएको सहकारी र सदस्यहरुको सङ्ख्या						
	ऋण प्राप्त गर्ने लघु उद्यमीहरुको सङ्ख्या						
	पहिलो पटक ऋण प्राप्त गर्ने नयाँ लघु उद्यमीहरुको सङ्ख्या						
	पहिलो पटक ऋण प्राप्त गर्ने लघु उद्यमीहरुले प्राप्त गरेको ऋण रकम (.रु)						
	दोहोर्याएर ऋण प्राप्त गर्ने लघु उद्यमीहरुको सङ्ख्या						
	दोहोर्याएर ऋण प्राप्त गर्ने लघु उद्यमीहरुले प्राप्त गरेको ऋण रकम (.रु)						
	ऋण प्राप्त गर्ने लघु उद्यमीहरुको सङ्ख्या						
	जम्मा प्राप्त ऋण रकम (.रु)						
७	अन्य						
	रोजगारी श्रृजना (नयाँ लघु उद्यमी श्रृजनाबाट)						
	थप रोजगारी श्रृजना (स्तरोन्ति सहयोग मार्फत)						
	गरीबीको रेखाबाट बाहिरिएका लघु उद्यमीहरुको सङ्ख्या						

प्रतिवेदन बुझाउनेको नाम: .....

दस्तखत: .....

मिति: .....

(शाखाले प्रतिवेदन प्राप्त गरे पश्चात जेसीएमआईएसमा प्रविष्टि गरे नगरेको रुजु तथा तथ्याङ्क हेर्ने शाखासँग एकीन गरी सुरक्षित साथ अभिलेख गर्नु पर्नेछ ।)